

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בוסר

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף בוסרדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]

סולמית [#] ->

סולמית [#] -> [מספר שיעור]

סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',

שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:

bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת

'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בוסר

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בסר ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בוסר בא

סוגיות במחשבה בסר לב

ר"א שערים

צירוף ב-ס / ב-ר / ס-ר לה

קבלה

בלבביפדיה קבלה בוסר מא

מילון ערכים בקבלה בוסר מז

ארמית

מילון ערכים בארמית בסר-בזה-בשר-גוהרקי-אהיני מח

מדור עבודה

בלביפדיה עבודת ה'
בסר

בלביפדיה עבודת ה' בִּסְר

כפשוטו שהיתה בעץ הדעת טוב ורע אצל אדם ראשון, זה היה אכילה בבחינת 'אכלה פגה', ובחתי"ם סופר מבואר יתר על כן שהוא נוקט להדיא את הלשון בוסר שעץ הדעת היה 'בוסר'.

ובעומק, על זה נאמר לשון הפסוק שהוזכר "אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה" שהרי כידוע עד מאד, כל מה שאנו עמלים לתקן כל ימות עולם, חלקו הגדול הוא מתולדת חטא אדם הראשון שבחטאו הוא פגם את כל הבריאה כמו שאומרים חז"ל (קהלת רבה ז) שמעיקרא הקב"ה אמר לאדם הראשון "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי" והרי שבשעה שהוא אכל מעץ הדעת טוב ורע, הוא החריב את עולמו של הקב"ה שע"י אכילתו כל העולמות כולם [כמעט ללא יוצא מן הכלל] נפגמו, הן העולמות והן הנשמות, וע"ז אנחנו עמלים כל ימי חיינו, שחלק גדול מכל עבודתנו הוא לתקן את חטא אדם הראשון.

ועל זה דייקא נאמר "אבות אכלו בוסר" - שזהו אדם הראשון שהוא שורש האבות, האב של העולם, "ושיני בנים תקהינה", אלו הם הנבראים שבאו אחריו.

ועולה כאן א"כ מעומק דברי חז"ל שמה שנאסרה האכילה מעץ הדעת טוב ורע, זה לא כפשוטו שהיה כאן הגדרת איסור מכח שיש כאן רע והוא מעורב בטוב אלא שפרי העץ עדיין לא הגיע לגמר בישולו.

בִּסְר - כמו שנאמר בלשון הפסוק (ירמיה לא, כח) "אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה".

והגדר של בוסר הוא - פרי שלא הגיע לגמר בישולו, וכמו שמבואר בגמ' (ברכות לו, ב) שהפרי נחשב 'בוסר' מאז שהוא גדול כשיעור של 'פול הלבן' ועד גמר בישולו, זהו הזמן שהפרי הוא בגדר 'בוסר'.

עומק הרע שבועץ הדעת - שהוא היה במדרגת 'בוסר'

ונתבונן להבין מהו השורש של 'בוסר' - של פרי שלא נגמר בישולו - הרי הקב"ה ציוה לאדם הראשון (בראשית ב, טז-יז) "מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו", וכפשוטו, הציווי של הקב"ה לא לאכול הוא מחמת שמלבד הטוב שיש בעץ, יש בו גם רע והם מעורבים זה בזה, זה סיבת הציווי כפשוטו.

אבל רבותינו לימדו אותנו שהפרי של עץ הדעת טוב ורע, היה פרי שלא הגיע לגמר בישולו, והביאו על כך רבותינו את הגמ' בסנהדרין (קז, א) לגבי המעשה של דוד ובת שבע - "ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית אלא שאכלה פגה" והיינו שבעצם בת שבע היתה ראויה מעיקרא להיות אשתו של דוד והפגם שנעשה הוא שדוד אכל אותה קודם זמנה, ורבותינו השתמשו בגמ' הזו בהרחבה גם לענין חטא עץ הדעת שהפרי של עץ הדעת הוא היה פרי שאיננו גמור, והשל"ה כותב שכמו שאצל דוד המלך נאמר הלשון 'אכלה פגה' ביחס לזיווג, כך גם כלפי האכילה

^א שהרי זיווג נאמר בקרא בלשון של אכילה - "אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און" (משלי ל, כ).

^ב כמו שמצינו בלשון הגמ' פגים ובוסר יחד - "אכלה פגים או בוסר" וכו' (ב"ק נט, א).

עומק גדר ה'בוסר' שבעץ הדעת - שהופקעה ממנו התפיסה של כל מעשה בראשית שנבראו באופן של שלימות

ובעומק - זה גופא ההגדרה שהיה מונח בעץ כח של רע, כלומר זה שהוא לא הגיע לגמר בישולו זה עומק הרע שבו, וביאור הדברים - הרי ידוע עד מאד לשון הגמ' בראש השנה (יא, א) שכל מעשה בראשית בקומתו נבראו, לצביון נבראו, והיינו שהם נבראו באופן שלם, כלומר אע"פ שסדר טבע הבריאה הוא שההתפתחות של כל דבר לוקחת זמן, כשנוטעים עץ, לוקח לו זמן לגדול, וכמו"כ יצירת הולד מצריכה את כל זמן ההריון, כ"ז רק אחר שכבר נברא העולם אבל בשורש היצירה של ששת ימי בראשית כשהקב"ה אמר (בראשית א, יא) "תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו", העץ נברא באופן שהוא בקומתו ובצביונו, באופן שהעץ שלם בגידולו ללא התהליך המוכר לנו כהיום שהדבר מצריך זמן, וכן ע"ז הדרך בשאר בעלי החיים שנבראו ביום החמישי וביום השישי, ואדם הראשון וחוה שנבראו ביום השישי, כולם נבראו בקומתם ובשלימותם.

ומתוך מה שנתבאר עד השתא עולה שיש דבר אחד ששונה מכלל כל הנבראים, שהוא משורש יצירתו, לא נברא באופן השלם שלו - וזהו עץ הדעת טוב ורע, כיון שנתבאר שעץ הדעת טוב ורע הוא בבחינת בוסר, וכל עניינו של בוסר הוא שעדיין נצרך לדבר את השלמת התהליך שלו על מנת שהוא יגיע לקומתו השלימה.

והרי שכח הרע שהשורש בראשית הבריאה בעץ הדעת טוב ורע, היינו שהופקעה ממנו התפיסה של בריאה באופן של שלימות ובוזה הוא שונה משאר כל הנבראים כולם, שאר כל הנבראים נבראו באופן שהם שלימים בשעת יצירתם משא"כ עץ הדעת טוב ורע שהוא לא נברא באופן השלם.

עץ הדעת - שורש החסר שחל הבריאה

ומצד כך - הוא הוא שורש החסר שיש בעולם כי הוא לא נברא שלם.

ובדקות, על אף שגם בעץ הדעת, מה שהוא לא נברא שלם זה לא היה חסרון בעצם אלא היה חסר בו רק את תהליך שהוא צריך לעבור על מנת להגיע לשלימותו וכשהיה מגיע זמן שבת-קודש, היה נגמר תהליך בישולו והוא היה מגיע לשלימותו, ועי"כ היה אפשר לקיים בו "וקראת לשבת עונג".

אבל בעצם זה שבששת ימי בראשית השישי הוא נברא חסר, זה גופא שורש החסר שחל בבריאה.

הרי מטבע לשון הברכה "בורא נפשות רבות וחסרונן", ובפנים אחד לדברים - הבריאה של 'חסרונן' הוא משורש בריאת עץ הדעת טוב ורע שהוא שורש תפיסת החסר בבריאה, וכח הרע שנמצא בעץ הדעת הוא בעומק שורש החסרון שקיים מימות עולם.

החסרון המתגלה בששת ימי בראשית שלא נבראה בהם האש עד מוצאי שבת

ונתבונן לפי"ז ונבין - שורש כל החסרונות שנמצאים בעולם מושרשים בעץ הדעת - והרי כל דבר ודבר לאחר שהקב"ה ברא אותו נאמר בו "וירא אלקים כי טוב" וכשהקב"ה גמר לברוא את עולמו נאמר (בראשית א, לא) "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", אבל ישנו דבר אחד שלא נברא בששת ימי בראשית שזהו האש כמו שאומרת הגמ' בפסחים (נד, א) שתחילת ברייתה של האש היתה במוצאי שבת, אבל אין כונת הדבר בפשוטו ממש שהיא לא נבראה כלל עד מוצאי שבת אלא כמו שמבואר שם בגמ' - אור דידן (=האש דידן) עלה במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נברא עד מוצאי שבת שבמוצאי שבת הביא אדם הראשון שני אבנים

אש, רוח, מים ועפר, עיקר כח החסרון והכילוי נמצא באש שזהו הרי טבע תנועת האש שהיא מכלה כל דבר ע"י שהיא נפגשת אתו ומכלה אותו. וכיון שבתפיסת האש מונח הכח לחסר כל דבר, זה עומק הדבר ש'אור דידן' לא נברא בעולם בששת ימי מעשה בראשית ע"י הקב"ה אלא במוצאי שבת ע"י אדם הראשון.

וביאור עומק הדברים - הרי בכח הכילוי ישנם כידוע שתי תפיסות, תפיסה עליונה ותפיסה תחתונה, התפיסה העליונה של הכילוי היא שע"י שהדבר מתכלה הוא נכלל בשורשו, ומצד כך הכ' - ל' שבכילוי זהו משום שע"כ הוא נכלל בשורשו, ולעומת כך התפיסה התחתונה של הכילוי היא שהדבר מתבטל כפשוטו.

והדוגמא היסודית לשתי התפיסות הללו היא באש עצמה, הרי כל דבר בבריאה מורכב מארבעת היסודות ובשעה שהאש מכלה דבר, ע"י כן הוא מתפרק וכל חלקיו חוזרים כל אחד לשורשו כמו שאומרים רבותינו - זוהי התפיסה העליונה שמונחת בכח הכילוי של האש, כי כשהאש מכלה את הדבר, ע"כ היא חוזרת וכוללת אותו בשורשו לעילא.

אבל מאידך, מהאש הזו נשאר על דרך כלל אפר, כלומר, באפר מתגלה התפיסה התחתונה שבכילוי, שכח הכילוי התחתון משאיר את האפר באופן שהוא בלתי ראוי לשימוש כמעט כלל^ה, והרי שבאפר חל כח הכילוי שבאש מצד התפיסה התחתונה שבו.

וא"כ, באש עצמה מונח שתי התפיסות של הכילוי, תפיסת כילוי עליונה שהדבר נכלל בשורש לעילא ותפיסת כילוי תחתונה במה שנשאר הפסולת של האפר לתתא.

וזה עומק מה שהוזכר מדברי הגמ' שאש

וחיככם זה בזה, ומשם יצא אור לעולם. והרי שהגמ' מחלקת את בריאת האש לשני חלקים, בערב שבת הוא עלה במחשבה ליבראות ולא נברא ובמוצאי שבת ע"י שאדה"ר לקח שני אבנים וחיככם, ע"כ יצא אש לעולם, והיינו שאדם הראשון הוא זה שברא כאן את הדבר שהיה חסר, את האש.

והרי עצם כך שיש דבר שלא נברא היינו שיש חסרון בבריאה, ולעניינא דידן, איפה השורש של אותו חסרון שישנו דבר שלא נברא? - עץ הדעת טוב ורע שנברא חסר הוא הוא השורש לדבר שלא נברא^ה.

ועולה א"כ שבששת ימי בראשית מתגלים שני פנים של חסרון, פנים אחד של חסרון הוא עץ הדעת טוב ורע שנברא בפועל אלא שהוא נברא באופן שהוא 'מחוסר זמן'^ה להשלמתו עד שבת קודש, ופנים נוספות של חסרון זהו בעצם כך שיש דבר שעלה במחשבה להיבראות ולא נברא, שעומק החסרון הוא בזה עצמו שהוא לא נברא.

התפיסה העליונה של 'כילוי' האש 'לכלול' הכל בשורש - היא אש במדרגת 'עלה במחשבה להבראות' והתפיסה התחתונה של כילוי האש שמשאירה אפר - היא מכח אדה"ר שברא את האש בפועל

ולפי"ז נבין ברור - הרי מי שברא את האש בפועל זה אדם הראשון, ומונח כאן שדוקא האש שנבראה במוצאי שבת היא הדבר שנחסר בששת ימי בראשית, והיא זאת שנבראה דייקא על ידי אדם הראשון.

ומדוע האש, היא זאת שנחסרה בריאתה בששת ימי בראשית? - כיון שבארבעת היסודות

^ה ובעומק אפשר להסתכל על זה משני צדדים - האם הדבר שנברא חסר הוא שורש של מה שלא נברא, או להיפך, מה שלא נברא הוא גופא השורש לכך שיש דבר שנברא חסר.

^ה כהגדרת לשון הש"ס בכמה מקומות.

^ה וכדוגמא מה שמבואר בגמ' בשבת (יח, א) שאפר הוא לאו בר גיבול.

תכלית כל מעשה בראשית היא, מחד "להיות לו דירה בתחתונים" (תנחומא, בחוקותי ג) ולאחמ"כ לחזור ולכלול את הכל בחזרה לשורשו.

בששת ימי בראשית מתגלה התכלית של 'נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים', ובשבת קודש עיקר הגילוי הוא בבחינה הזו שהכל שב לשורשו שעל שם כן שבת נקראת שבת כידוע.

ולעניינא דידן - אילו הקב"ה היה בורא את האור, הרי שעליו גופא היה נאמר "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה" ומכאן האור הזה עצמו, בעומק, הכל היה מתכלה וחוזר בחזרה לשורשו.

עומק חיכוך ב' האבנים שמכחם נוצרה האש - מכח החיכוך שנמצא בעומק נפשו של אדם הראשון ע"י האכילה מעץ הדעת שהטוב והרע מתחככים בו

אבל האור לא נברא בע"ש ע"י הקב"ה, אלא בריאת האש היתה ע"י אדם הראשון, - והרי במוצאי שבת זה היה אחרי שאדם הראשון כבר אכל מעץ הדעת טוב ורע ויתר על כן, עצם האכילה מעץ הדעת היא אכילה מהמקום שהוא שורש כח החסר שבבריאה כמו שנתבאר, שהרי הוא נברא 'בוסר' - מכח כך משתלשל במוצאי שבת שאדם הראשון לקח שני אבנים וחיכך זה בזה ויצאה אש לעולם.

כלומר - שורש החיכוך בין שני האבנים נובע ממה שבעץ הדעת יש טוב ויש רע שהרע והטוב שבעץ מתחככים זה בזה, ומכאן אכילתו מעץ הדעת טוב ורע, מתגלה אצל האדם כח החיכוך בעומק נפשו שלו - ומכאן כך גם בפועל הוא לקח שני אבנים וחיכך זה בזה ומשם יצא אור לעולם.

ולכן האור הזה שיוצא, הוא לא אור במדרגה

דין עלה במחשבה להיבראות בערב שבת ולא נברא ובמוצ"ש לקח אדה"ר שני אבנים וחיכךם זה בזה ומשם יצאה אש לעולם, כלומר, כפשוטו כוונת הגמ' שבערב שבת, האש עלה במחשבה להיבראות והיא לא נבראה ואדם הראשון הוא זה שברא את אותה האש.

אבל ברור לכל בר-דעת שזה לא ההגדרה המדויקת, שהרי זה פשוט וברור שאם הקב"ה היה בורא את האש זה לא היה אותו אש כמו האש שברא אותה לבסוף אדם הראשון. - לא יתכן שאותו דבר יברא ע"י אדם הראשון כמו אם הוא היה נברא ע"י הקב"ה, אלא ברור ופשוט, שזה שתי סוגי בריאות שונות, בריאתו של הקב"ה היא בתפיסה עליונה ובריאתו של האדם היא בתפיסה תחתונה.

ולפי מה שנתבאר עד השתא הגדרת הדבר היא - מה ש'אור דידן עלה במחשבה להיבראות ולא נברא' מוגדר כאן ההגדרה שהאור היה צריך להיבראות בגדר 'עלה במחשבה' כלומר, האור שהיה צריך להיות אילו הקב"ה היה בורא אותו, הוא היה אור במדרגה של 'עלה במחשבה', שכן הכילוי שבו היה רק בתפיסה העליונה שבאור שע"י כן האור נכלל בשורשו בעליון וכולל עמו כל דבר שהוא פוגש בו להעלותו לעילא - זה מה שמונח ב'עלה במחשבה להיבראות'.

ומכח מדרגת ה'עלה במחשבה' הזו של האור מתגלה בכל מה שנברא בששת ימי בראשית (ב, א-ב) "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה" כלומר שבלשון 'ויכולו' מונח גם לשון של לכלול, והיינו שביום השביעי כשהקב"ה כילה את מלאכתו בשבת, הוא כלל בשורשו לעילא את כל מה שנברא בששת ימי בראשית, - ולכן בשבת הכל שובת-נח שכיון שהכל חוזר ונכלל בשורשו, שם הוא מקום מנוחתו - אין מנוחה לדבר אלא כשהוא בשורשו.

המילה אסר שהוא שורש של איסור - וכמו כן קרוב לכך, אם מחליפים את ה'ב' שב'בסר' באות ג' שלאחריה, בהיפוך אותיות זה עולה סגר.

ועומק הדברים - איסור וסגור יש להם שורש אחד שהרי כמו שאומרים רבותינו, כל איסור נקרא איסור מלשון 'בית האסורים' שהוא מקום סגור, ונמצא א"כ שהמילה 'בסר' נמצאת בין המילה 'אסר' למילה 'סגר', וביאור הדבר - מונח כאן עומק ההגדרה מהו שורש כל האיסורים שבתורה, שכיון שהאיסור הראשון בתורה הוא האיסור לאכול מעץ הדעת טוב ורע, מונח כאן בעומק [מלבד מה שהאכילה דקלקול מעץ הדעת טוב ורע היא שורש לכל האכילות האסורות] שהאיסור הראשון של האכילה מעץ הדעת טוב ורע הוא שורש לכל האיסורים, לכל השס"ה לאוין.

ושורש האיסור הזה מגדיר לנו את מהות כל האיסורים, וכפי שנתבאר - שורש האיסור הוא מכח שהעץ היה 'בוסר' וגדר 'בוסר' הוא - דבר שלא נפתח כל צורכו אלא הוא עדיין במצב של 'סגירו' [מלשון סגור], וכיון שהוא סגור, לכן הוא אסור, וזה א"כ עומק הגדרת כל איסור שקיים בעולם.

והידיד הדברים בלשון אחרת - הרי כמו שהוזכר כבר כמה וכמה פעמים מדברי רבותינו [ה'לשם' ועוד] הבריאה נקראת מציאות מלשון יציאה ומלשון גילוי וכמו שידוע שם הוי"ה [=כ"ו] ושם אדנות [=ס"ה] בצירופם עולה צ"א שהוא שורש של יצא מלשון נתגלה, משום שהבריאה עניינה דבר שהיה בהסתור ובחושך שנתגלה ויצא לאור, כלומר, שם הוי"ה שמורה על הוייתו ית', נגלה דרך שם אדנות, שהווייתו מתגלית לנבראים ולכן שילובם של ב' השמות יחד הוא בגימטריא צ"א.

העליונה של הכילוי, אלא אור במדרגת כילוי תחתון שמתגלה באפר שנשאר לאחר שהאש מכלה את הדבר שזה הרי התפיסה התחתונה של מדרגת האור דידן.

ועולה א"כ שבעומק שורש האכילת בוסר שהיתה באכילה מעץ הדעת טוב ורע, הוא השורש ל'אור דידן', לאש שנמצאת בידינו כמו שנתחדד. והוא השורש לכל החסרונות שיש בעולם.

ובדקות, יש חסר שמתגלה בדבר באופן שמעיקרא לא התגלה בו עדיין השלימות, ויש חסר של דבר שהיה שלם ולאחר מכן הוא נחסר.

עץ הדעת טוב ורע זה דבר שמעיקרא היה חסר שהרי הוא לא נברא בשלימותו אלא באופן של 'בוסר', אבל כח הכילוי של האש ששורשו מהאש שיצאה ע"י החיכוך של ב' האבנים זה בזה שמשם יצאה אש לעולם, זה אור תחתון שמכלה שהוא לוקח דבר שהיה בתפיסה של שלם, והוא מכלה אותו. אלו הם שתי התפיסות של החסר שהשתלשלו זה מזה כמו שנתבאר.

עומק האיסור אכילה מעץ הדעת שהוא שורש כל האיסורים - משום שהדבר נעלם ובלתי נתפס בבחינת 'בית האסורים'

וביתר עומק, הרי האיסור בה' הידיעה הוא האיסור שנאמר לאדם הראשון "מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו", איסור האכילה מעץ הדעת טוב ורע, וכפשוטו גדר של כל איסור הוא משום שיש בדבר רע וטומאה ומכח כך הקב"ה אסרו.

אבל בעומק - אם מחליפים את האות ב' שבמילה 'בסר' באות א' שלפניה, עולה בידינו

¹ שמצד המהלך הזה האיסור הראשון שיש בשס"ה לאוין זה איסור אכילה מגיד הנשה כיון שמשורש האיסור אכילה מעץ הדעת טוב ורע מתפשט האיסור הראשון שהוא ג"כ איסור אכילה לא לאכול מגיד הנשה.

וזה א"כ העומק ששורש כל האיסורים כולם נעוץ במדרגה של 'בוסר' בבחינת - אסר, סגר, דבר שאין לנו בו מושג.

"אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה" - משה רבינו בא להשיג את שורש ההויה הבלתי מושגת שהתלבש ב'מדוע לא יבער הסנה'

ובעומק, בסר זה אותיות ב'-סר ודבר זה התגלה אצל משה רבינו שכאשר הוא ראה את הסנה נאמר (שמות ג, ג-ד) "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה וירא ה' כי סר לראות" וגו' וכידוע בדברי רבותינו סר עולה עשר פעמים כ"ו שזה שם הוי"ה, כלומר, כשמשה רבינו אומר "אסורה נא ואראה" וגו' היינו שהוא בא להשיג את שורש הבריאה כולה שהוא העשרה מאמרות שבהם נברא העולם וההתגלות של זה בפועל היא 'ביום עשות הוי"ה אלקים' (בראשית ב, ד) [לאחר שבתחילה נאמר בעשרה מאמרות 'ויאמר אלקים' (בראשית א, ג) משום שהוי"ה היה גנוז ונעלם בתוך אלקים], וזה מה שמשה רבינו אומר 'אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה' - שורש ההויה הנעלמת הבלתי מושגת, ובעומק שם רמזו שורש האור דידן' שהיה בסנה שהתגלה בתפיסה העליונה של האור של הקב"ה.

ומ"מ א"כ, ההגדרה של בסר היא בו-סר שגנוז בו סר שהוא עשר פעמים הוי"ה הנעלמת, ועל העשר הויות הללו שעדיין לא יצאו לגילוי, אומר משה רבינו "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה", מהו המראה הגדול? - ההויות שעדיין נעלמות ולא יצאו לכלל גילוי, וזה התלבש ב'מדוע לא יבער הסנה' - כיון שזה אור שאיננו מכלה [-שלכן הסנה איננו בוער], אלא זה אור במדרגה של 'עלה

וא"כ, בכל מציאות שישנה, אין אנו דנים על עצם המציאות כמציאות כפשוטו, אלא דנים על המציאות מצד מה שיש לנו בה תפיסה, מצד מה שיש לנו את הגילוי שלה ומכח כך היא נקראת בערכינו שלנו 'מציאות'.

ולפי"ז כל דבר שהוא אסור משורש עץ הדעת טוב ורע שהוא שורש האיסור - היינו משום שהוא בסר-סגר, אסר, והרי שהגדרתו של כל איסור היא - דבר שהוא לא גלוי לנו ואין לנו השגה בו ולכן הוא אסור עלינו.

והשורש לכך מתגלה בהבחנה שמבוארת בגמ' בחגיגה בפרק שני (יג, א) "במופלא ממך אל תדרוש, במכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות, במה שהורשית התבונן" וזה א"כ שורש כל האיסורים כולם, לא לעסוק בדבר נעלם, בדבר בלתי מושג ובלתי נתפס.

כפשוטו, האיסור אכילה מעץ הדעת טוב ורע הוא מכח שיש בעץ הדעת טומאה ורע וכדומה, אבל בעומק האיסור הוא מחמת שבששת ימי המעשה, כשאכלו ממנו אדם וחווה, הוא היה דבר נעלם שעוד לא התגלה.

ואילו היה מגיע שבת קודש והם לא היו אוכלים מהעץ, הם היו עולים במדרגתם, ומכח העליה במדרגתם, הם היו משיגים את הדעת הזו שבעץ הדעת, ועי"כ, הוא היה יוצא מגדר 'בוסר' והופך להיות דבר הראוי לאכילה.

וזהו גדר 'בוסר' - דבר שהוא איננו ראוי לאכילה, כלומר, הוא עדיין לא בר-תפיסה ולא בר-השגה, זה השורש לעילא של כל האיסורים, ומכח כך כאשר יש את החטא בפועל ואוכלים מעץ הדעת טוב ורע, עי"כ נהיה איסור תחתון של טומאה ושל רע בפועל, אבל השורש של האיסור הזה שהוא שורש כל האיסורים כולם הוא "במופלא ממך אל תדרוש במכוסה ממך אל תחקור".

התפיסה התחתונה של התחברות למדרגת בוסר דעץ הדעת מכח הדעת שבבחינת 'במופלא ממך' אל תדרוש' והתפיסה העליונה להתחבר לפרי מכח האמונה

ולפי"ז נתבונן ונבין נפלא - הרי בגמ' בסוכה בדף ל"ו מבואר מחלוקת בין חכמים לרבי עקיבא האם 'בוסר' יש לו 'שם פרי' או אין לו 'שם פרי' והמחלוקת היא לגבי אתרוג הבוסר האם אפשר ליטול אותו למצות נטילת ד' מינים בסוכות או לא, שכיון שנאמר בלשון התורה (ויקרא כג, מ) "פרי עץ הדר", אם 'בוסר' נקרא פרי הרי שאפשר ליטול אותו לאתרוג, אבל אם בוסר שלא נגמר בישולו חסר גם ב'שם פרי', אי אפשר לצאת בו יד"ח אתרוג.

והרי כידוע עד מאד מה שהרמב"ן (שם שם) מביא מיסוד דברי התרגום שאתרוג זה מלשון 'חמדה' בבחינת 'ערגה' [שהא' והע' מתחלפות אהדדי] כלשון הפסוק (תהלים מב, ב) "נפשי תערוג אליך", והוא שורש עץ הדעת שלחד מ"ד אתרוג היה (ב"ר טו, ח) שנאמר בו (בראשית ג, ו) "ונחמד העץ להשכיל", והיינו ששורש המחלוקת אם 'בוסר' הוא פרי או לא פרי זה משום שמונח בעץ הדעת התפיסה העליונה והתפיסה התחתונה.

והידיד הדברים - הרי לכא' יש להביא ראיה מפורשת ש'בוסר' נקרא פרי שהרי עץ הדעת היה 'בוסר' ונאמר בלשון הפסוק "ותקח מפריי ותאכל", וכמו"כ אם הפרי של עץ הדעת אין לו שם פרי כי הוא לא ראוי לאכילה מחמת שהוא בוסר, א"כ לכא' אין ע"ז שם אכילה וא"כ איך הקב"ה אומר לאדם הראשון "ועץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" ולכא' יש מכאן הכרע גמור במחלוקת ר"ע וחכמים כדעת חכמים

במחשבה להיבראות ולא נברא'.

וכמובן המילה 'אסורה נא' זה מאותו לשון של איסור, כיון שמשם רבינו בא להתחבר לדבר שהוא במדרגת 'אסור' שהוא למעלה מן ההשגה, זה מה שמונח ב'אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה' וזה שורש כל האיסורים כולם, כיון שכשאדם מנסה להשיג דבר שהוא למעלה מהשגתו, ע"י כן הוא נופל להיות למטה מהשגתו, ושם שורש כל האיסורים בפועל שנמצאים בשם"ה לאוין.

ונתבונן להבין - הרי בשורש היצירה היה רק את האיסור לאכול מעץ הדעת טוב ורע והשתא יש בידינו שם"ה לאוין", כלומר בשורש זה איסור אחד ובענפים זה הופך להיות שם"ה לאוין, ובעומק הגדרת הדבר היא שבשורש האיסור נובע ממה שהאדם דבק בדבר שהוא בלתי מושג, וזה העומק שזה מתפשט לכל השם"ה לאוין שהרי שם"ה לאוין הם כנגד שם"ה ימות החמה כמבואר בגמ' (מכות כ"ג ב) והחמה היא הרי בלתי מושגת שהרי כל המסתכל בחמה בטהרתה כהה ראייתו והוא הופך להיות ח"ו עיור, כלומר, יסוד השם"ה לאוין הוא מהארת החמה שהיא בלתי מושגת, אלא שבהתגלות בפועל זה הופך להיות דברים אסורים שיש בהם טומאה [משורש הג' קליפות הטמאות כידוע מאד], אבל שורש כל זה הוא בדבר הבלתי מושג ובלתי נתפס.

זה העומק של 'אכלה פגה' שנאמר על דוד המלך ושל אכילת בוסר שמונח באכילה מעץ הדעת.

^ח אלא שכמו שמבואר בגמ' (סנהדרין נו, ב) אדם הראשון בעצמו כבר נצטוו גם ב' מצוות.

^ט שהרי איסור האכילה שלו היה רק ביום השישי כשהוא היה בוסר ובשבת שהוא לא היה בוסר, לא היה בו כבר את האיסור אכילה.

ועולה כאן א"כ, שבעומק שורש כל האיסורים כולם מושרשים במדרגת ה'בוסר'.

גאולה בני ישראל ממצרים ע"י משה מכח מדרגת הדעת - השורש של 'וגם ערב רב עלה אתם' אינה גאולה שלימה

ולפי"ז נתבונן להבין - כשהקב"ה שולח את משה רבינו לגאול את בני ישראל ממצרים, משה רבינו מסרב לשליחות וכמו שברור כיון שלא הגיע הזמן לצאת מגלות מצרים הרי שזה עדיין במדרגת בסר, ובסר זה אותיות סרב, - יש חיבור לבסר שיכול להתהפך לאותיות סבר בבחינת סברא שזהו ה'ונחמד העץ להשכיל' שנתבאר לעיל, ויש מה שמשה רבינו מסרב לגאול את בני ישראל ממצרים מכח שזה 'בסר'.

כלומר, כפשוטו מה שמשה רבינו מסרה זה כמו שהוא אומר להקב"ה "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג), אבל בעומק משה רבינו מסרב מחמת שלא הגיע זמנם לצאת ממצרים שהרי הקב"ה דילג על הקץ כדי לגאלם ומשה רבינו אחז שזה גאולה במדרגה של בסר.

אומר לו הקב"ה למשה "אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם", כלומר, הרי משה הוא במדרגת הדעת כידוע ברבותינו, והקב"ה שתובע ממנו כאן לגאול את בני ישראל ולהוציא אותם ממצרים במדרגת 'בוסר', היינו שהקב"ה תובע אותו לגאול אותם במדרגה שלמעלה מן הדעת.

אבל כיון שזה היה גאולה במדרגת 'בסר' באופן של 'סבר' מלשון סברא של "ונחמד העץ להשכיל", מכח כך מתגלה שם (שמות יב, לה) "ערב רב עלה אתם" כדברי חז"ל כידוע עד מאד ש'ערב רב' בגימטריא דעת בבחינת 'עץ הדעת טוב ורע', והרי שמשה לא הצליח לגאול את בני ישראל ממצרים באופן השלם.

שלבוסר יש 'שם פרי' וממילא יש גם שם אכילה בבוסר.

אבל עומק ההגדרה שמונחת כאן - יש באכילה מעץ הדעת טוב ורע התחברות ללמעלה מהשגתו של האדם, וכמו שהוסבר, זה גופא שורש האיסור ועומק החטא להתחבר ללמעלה מהשגתו מצד 'במופלא ממך אל תדרוש', וכפשוטו אין לו להתחבר אליו כלל, 'במה שהורשית התבונן' ותו לא. אבל בעומק, יש אפשרות לאדם להתחבר ללמעלה מהשגתו כמו שהוזכר פעמים רבות מאד מדברי רבותינו ע"י כח האמונה, ואם אדם הראשון היה מאמין ומכח אמונתו הוא היה מתחבר לעץ הדעת טוב ורע ולא מכח ה'דעת' שבו שהיא עדין בוסר, - באופן הזה הוא היה רשאי, אלא שאדם הראשון התחבר אליו מכח ה'עץ הדעת טוב ורע' שזה גדר של האכילה מהעץ שהאשה טעמה ואכלה מהעץ והביאה גם לאדה"ר שיטעם ויאכל מן העץ - האכילה הזו הפילה אותם להתחבר לדבר שלמעלה מהשגתם מכח הדעת, וע"ז נאמר "במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות".

וא"כ, שורש העץ הדעת שהיה אתרוג בבחינת 'תערוג אליך', אם הוא עורג אליו במדרגת הדעת מכח "ונחמד העץ להשכיל" אז זהו שורש דקלקול, ומכח כך הוא נופל ממדרגתו.

אבל אם הוא היה מתחבר אל העץ לא ממדרגת 'ונחמד העץ להשכיל' אלא חמדה של האמונה, זוהי חמדה שמסתיימת במקום אחר, שם הוא יכול לדבוק אף בדבר שלמעלה מהשגתו.

זהו א"כ עומק המחלוקת האם 'בוסר' הוא פרי או לא פרי, כלומר - מדין האמונה הוא פרי, אבל מדין ההשכלה של "ונחמד העץ להשכיל", הוא עדיין איננו ראוי לאכילה.

בוסר שנאמר על אכילתו (בראשית ב, יז) "ביום אכלך ממנו מות תמות", השורש של כל הנפילות ושל כל הטומאות.

וא"כ תיקון אכילת הבוסר דחטא אדם הראשון, זה כשהאדם תופס שהוא הבוסר - שהוא הקטן, והוא מתחבר ללמעלה ממדרגתו מכח מדרגת האמונה.

זהו כח האמונה שהוא שורש תיקון חטא אדם הראשון האכילה מעץ הדעת טוב ורע שהיה במדרגת בוסר, ומכח כך יתקן כל הבריאה כולה. ה'צדיק באמונתו יחיה' (חבקוק ב, ד) זה שלימות תיקון כלל כל הבריאה כולה.

שאלות ותשובות לאחר השיעור

שאלה: איך ההבנה שמשנה רבינו רצה לגאול את בני ישראל מצד מדרגת דעת כיון שזה גאולה במדרגת בוסר, הרי הקב"ה אומר לו שהגאולה היא מכח האמונה.

תשובה: כאשר הקב"ה אומר למשה רבינו ללכת לגאלם כפי תפיסתו של משה רבינו, זאת אומרת שיש כאן גם מצד הקב"ה צד שזוהי תפיסת הדבר, אלא שיש צד שמכח הגילוי שלו ית' אצל הנבראים זה יכול להיות באופן שונה - יש כאן באמת שני צדדים, והדוגמא הבהירה מה שאומרים חז"ל על המרגלים שנאמר שם (במדבר יג, ב - והובא ברש"י שם) "שלח לך אנשים - לדעתך אני איני מצוה אותך, אם רצונך שלח", כלומר - יש אופן שמצד הקב"ה כביכול אין רצונו לזה ואעפ"כ - אם רצונך שלח, ובלשון פשוטה, זה מה שנקרא בדברי חז"ל "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו", וא"כ, יש גילוי שמתגלה מצד ה'לעילא' ויש אופן שאותו גילוי שמתגלה לעילא, כשהוא מתגלה לתתא, הוא מקבל פנים שונות של גילוי, ומצד כך, המו"מ שמשנה רבינו דן עם הקב"ה הוא, האם הגאולה תהיה מהצד של הקב"ה או שהגאולה תהיה כפי שזה נתפס אצל משה, - ובפועל

אבל אם הגאולה היתה במדרגה שלמעלה מן הדעת, זה היה בבחינת מה שאומר הקב"ה למשה רבינו (שם ו, ג) "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם" וכמו שאומר שם רש"י על אתר - "לא ניכרתי להם במידה אמיתית שלי".

אבל משה רבינו תבע להשיג את הדבר מכח הדעת וכמו שנתבאר, בתחילה הוא סרב לגאול, ולאחמ"כ כשהוא מסכים ללכת ולגאול אותם זה היה עדיין במדרגת 'סבר וקביל' מכח סברא והתוצאה מהדבר היא - 'וגם ערב רב עלה אתם' וכמו שאומר הקב"ה למשה בחטא העגל (שמות לב, ז) "עמך אשר העלית מארץ מצרים" וכמו שאומר שם רש"י מדברי חז"ל "ערב רב שקבלת מעצמך" וכו'.

ולעומת כך, אילו הגאולה היתה באופן של 'ושמי הוי"ה לא נודעתי להם', היינו שאף במדרגה של בוסר שעדיין לא מתגלה המדרגה השלימה אפשר שתהיה הגאולה מכח האמונה.

והרי משה רבינו אומר מעיקרא להקב"ה (שם ד, א) "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי" והקב"ה נותן למשה רבינו את האותות ואומר לו (שם שם ה) "למען יאמינו כי נראה אליך ה'", כלומר, מצד התיקון הגאולה לא היתה צריכה לבוא מצד מהלכי הדעת אלא במהלכי האמונה שלמעלה מן ההשגה.

עומק ה'בוסר דתיקון' - תפיסת האדם שהוא ה'בוסר' שמכח כך הוא דבק באמונה

זאת אומרת שהאדם נמצא במצב של קטנות בערך לדבר שהוא למעלה מהשגתו - אבל הוא מאמין.

וזהו ה'בוסר דתיקון' שעל אף שהאדם הוא קטן, הוא מאמין במה שלמעלה מהשגתו, אבל אם הוא מתחבר לדבר שלמעלה מהשגתו באופן של "ונחמד העץ להשכיל" זהו הפרי-

תשובה: 'בוסר' זה בס' ובשר זה בש', אבל בוודאי שזה נכון.

שאלה: ומהיכן היה להם כלל בשר הרי לא הותר להם להמית בריה בשביל לאוכלה.

תשובה: היא גופא שהמלאכים צולים לו את הבשר בזה הם היו מתקנים את כח הרע, שכמו שהם היו מסננים לו יין דהיינו בעומק שהם היו מסירים את חלקי האיסור כמו"כ בצליית הבשר, - אנחנו במדרגתנו, לא יכולים לברור את חלקי הרע מן הטוב בג' קליפות הטמאות, אבל המלאכים היה בכחם לברור את חלקי הרע.

שאלה: האם מה שנתבאר שע"י מדרגת האמונה היה אפשר לדבוק בעץ הדעת טוב ורע, זה בעצם מה שמבואר ברבותינו שאם הוא היה אוכל קודם מעץ החיים, היה מותר לו לאכול מעץ הדעת.

תשובה: ישנם בזה שתי הגדרות בדברי רבותינו, ישנה הגדרה שאם הוא היה אוכל מעץ החיים היה מותר לו לאכול מעץ הדעת, ויש הגדרה שניה שאם הוא היה ממתינ' לשבת, הוא היה יכול לאכול מעץ הדעת, ובעומק, שתי ההגדרות האלה שורשם אחד כי מדרגת שבת היא מדרגת עץ החיים.

המשך שאלה: וזה ההגדרה שע"י אמונה אפשר לדבוק בלמעלה מההשגה.

תשובה: בדיוק כך.

שאלה: האם מה שנאמר שלמעלה מהשגתו הוא יכול לדבוק רק ע"י אמונה ולא ע"י דעת, נאמר גם ב'מקיף' הראשון?

תשובה: ב'מקיף' הראשון האדם יכול להסתכל בדבר באופן של 'רצוא ושוב' גם מכח שכליות כיון שאם הוא 'מקיף' שכלי הוא יכול להיכנס לדבר - אבל באופן של 'רצוא ושוב', כדוגמא של מה שמבואר בדברי הנפש החיים בשער ג', כלומר, היחס של 'רצוא ושוב' נאמר דייקא ביחס לשכליות, משא"כ באמונה שבה

הרי משה רבינו עשה גם את מעשה הוצאת הערב רב כמו שדורשים חז"ל מ'אשר העלית - לדעתך העלית', והיינו שהיה כאן נידון באיזו מדרגה מתוך שתי המדרגות גואלים את ישראל, אלו הם שני תפיסות - יש אופן שהעליון מתלבש ומתגלה בתחתון ויש אופן שהתחתון בטל לעליון.

ובאופן כללי צריך לדעת שכל מדרגת נבואה היא לא בהכרח מבוררת - בפשטות מצטייר שזה כמו שראובן מדבר לשמעון, שמה שראובן אמר, שמעון שומע כפשוטו אבל זה לא כך - ובפרט לפי מה שמרחיב הרמח"ל שבכל נבואה יש את מראה הנבואה ויש את הפתרון של מראה הנבואה, ויש יותר מאופן אחד איך תופסים את מראה הנבואה, ואף שנבואה זה מלשון 'ניב שפתיים' שזה דיבור ששם לכא' זה לא מראה ופתרון אלא מדרגה של דיבור אבל הרי כששמואל הנביא התחיל להתנבאות, הוא לא ידע מי מדבר אליו, והיינו שגם דיבור הנבואה עצמו יכול להכיל יותר מצורה אחת.

והדוגמא הברורה לכך היא ב'אורים ותומים' שהם היו מאירים את האותיות שבחושן, אבל היה צריך לדעת איך לצרף את האותיות.

ובעומק, גם הדיבור עצמו יכול להיתפס ביותר מתפיסה אחת - זה הגדרה דקה, אבל זוהי האמת בעומק.

שאלה: אבל לכא' משה רבינו ראה 'באספקלריה המאירה' שהוא קיבל את הכל בבהירות מוחלטת.

תשובה: כל בהירות היא 'בערכין', וגם המושג 'מוחלט' הוא תמיד יהיה בערך של המקבל, - בערך לשאר הנבראים זה נקרא 'אספקלריה המאירה' אבל אם נדבר ביחס לאמיתת הוייתו, האם נגדיר את זה השגה מוחלטת? הכל זה יחסי.

שאלה: לכא' לפי מה שהתבאר ב'בוסר', אפשר להסביר את מה שהמלאכים היו צולים בשר לאדם הראשון.

ויש אפשרות האדם להאמין מעבר למה שהוא משיג אבל זה לא שאם הוא מאמין בהכרח זה מיד הופך להיות אמונה שלימה ב'אין סוף', - מה שהתבאר זה שהתכלית היא לדבוק ע"י האמונה ב'אין סוף' וזה שלימות האמונה, אבל יתכן בהחלט שהאדם מאמין אבל הוא לא מאמין ב'אין סוף' - זה לא מוכרח מהמושג 'אמונה' בעצמו.

שאלה: האם שורש כח האמונה הוא בעץ החיים?

תשובה: נכון, [והוא משתלשל לעץ הדעת?] - הרי שני העצים היו יחד בתוך הגן - זה לא שכל עץ עומד כמציאות לעצמו, וזה גופא עומק ההגדרה שהוזכרה קודם שאם הוא היה אוכל קודם מעץ החיים הוא היה יכול לאכול מעץ הדעת, [והקלקול היה שהוא דבק רק בדעת בלי האמונה כי צריך את שניהם?] - בדיוק כך, האדם מוכרח את שניהם ביחד.

שאלה: לכאור' איך שייך שאדם הראשון היה במדרגת בוסר, הרי הוא היה במדרגת 'חיה' למעלה מן הזמן.

תשובה: הרי הוא היה בששת ימי בראשית, וא"כ בהכרח שהוא היה בתוך מדרגת הזמן - ורק אילו הוא לא היה מקלקל, הוא היה נכנס בשבת ל'יום שכולו ארוך'.

שאלה: והוא לא היה במדרגת 'חיה'?

תשובה: הנוסחאות האלו הם אינם מדוקדקות - אין אפשרות להיכנס כרגע לכל החשבון של דברי האר"י, אבל ההגדרה שהוא היה במדרגת 'חיה' זה הגדרה מדי רחבה וכוללת ואינה מדוקדקת.

תגובה לשאלה: דקדקנו בלשונונו בשיעור שאכילה מעץ הדעת היא לא השורש לכל הרע אלא לרוב הרע שאנחנו מתקנים, - שורש כל הרע שבעולם הוא השבירה והכח השני של הרע שבעולם זה באכילת אדם הראשון מעץ הדעת, ובלשון אחרת כמו שהוזכר פעמים

הוא יכול לדבוק בכל מדרגה, כיון שהאמונה מונח בה הכח להאמין ב'אין סוף' - עצם זה שהאדם מאמין שיש את מציאות ה'אין סוף' ע"י כן הוא דבוק ב'אין סוף', - כל מה שנאמר שיש יחס של 'רצוא ושוב' במדרגה שלמעלה מהשגת האדם זה ביחס לשכליות, אבל באמונה - עצם הדביקות שבאה מכח האמונה היא בכל המדרגות.

אמנם, כשהנושא הוא כמה האמונה מושבת אל הלב זה כבר נקודה נוספת.

כלומר - יש שני חלקים באמונה, יש את הנידון במה אני מאמין מצד המוחין, ויש את הנידון מה אני משיב אל הלב, - מה אני מאמין במוחין? זה 'אין סוף', כי אם לא, הרי שחסר לאדם ב"ג עיקרי האמונה כיון שאם הוא לא מאמין ב'אין סוף', א"כ הוא מגביל ח"ו את הבורא, אבל יש את הנידון איזה מדרגה האדם משיב אל הלב - שבזה האדם צריך להשיב אל הלב רק את המדרגה הקרובה למדרגה שכבר השגתי.

ועולה א"כ, מצד השכליות אני יכול לחשוב ב'רצוא ושוב' גם על המדרגה הקרובה מההשגה.

מצד עצם האמונה, אני צריך להאמין ב'אין סוף' ללא כל קשר למדרגה של האדם, וזה מיסודי הדת.

ומה הוא משיב אל הלב מהאמונה - הוא משיב אל הלב את המדרגה הקרובה למדרגה שהוא כבר השיג.

שאלה: מה הכוונה שהאדם דבק במדרגה מסויימת מכח אמונה, הרי אם הוא דבק באמונה הוא דבק ב'אין סוף' ומה שייך פה מדרגות?

תשובה: בוודאי שיש דביקות ב'אין סוף' ע"י אמונה ב'אין סוף' אבל האדם יכול להאמין במדרגה מסויימת מתוך הרבה מדרגות - יש את מדרגת השכל במקום שבו האדם משיג

המלך "ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית" - שזה חלקו, אלא ש"אכלה פגה", אבל פעמים שהחסרון הוא שהאדם נכנס למקום שהוא כלל לא חלקו שזה בבחינת גזל כמו שדורשת הגמ' בסנהדרין (נו, ב) מהפסוק "מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" - מכאן שנצטוו על גזל, והרי שמונח בעץ הדעת שתי הגדרות, מצד מה ששייך לו זה נקרא בוסר, ומצד מה שלא שייך לו זה מוגדר גזל.

שאלה: האם יש לאדם מודד פשוט לדעת מהי מדרגתו בדיוק.

תשובה: לא, - זה שאלת כל השאלות שאין עליה תשובה.

ב-נ כפר בלכביפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 38949284

רבות - מאיפה היה רע בעץ הדעת טוב ורע? - הרע שבו היה מן השבירה, וזה שעכשיו האדם אוכל מן הרע זה כבר כח שני דרע שמתגלה בבריאה, - וביחס הזה אחרי שכבר לא נמצאים בעולם התווה אלא בעולם התיקון שהוא העולם שנכתב להדיא בחמישה חומשי תורה - וגם שם יש עדיין חלקי רע שאלו הם הג' קליפות טמאות שזהו הרע שבעץ הדעת טוב ורע, אבל מה שמדובר ב'עץ חיים' זה בעולם הנקודות שנשבר שעוד לפני עולם התיקון.

שאלה: האם מדרגת בוסר היתה מדרגת העץ, או מדרגת אדם הראשון או שהיתה בעיה מצד תהליך הזמן שעוד לא הושלם.

תשובה: בהגדרה הכללית של עולם שנה ונפש, אתם דנים האם החסרון הוא בעולם - העץ, או בנפש - אדם הראשון, או בזמן - שנה, - ברור שכולם נכונים - ביחס לזמן זה מוגדר שהוא היה צריך לחכות לשבת, ביחס למקום זה מוגדר שהפרי עדיין לא היה בשל, ובמדרגת הנפש כמובן שהוא עצמו עדיין לא הגיע לשלימות קומתו - כולם נכונים.

שאלה: האם כל אדם שמדלג מדרגה זה בעצם בבחינת אכילת בוסר?

תשובה: זה בהגדרה כללית, וכמו דוד

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
בוסר
סוגיות במחשבה
בסר

בלבביפדיה מחשבה

בוסר

בוסר מלשון בשר ומלשון בשורה

המילה 'בוסר' אינה מופיעה בתורה, אולם היא נכתבה בנביאים ובכתובים כמה פעמים. בתורה מופיע שורש זה באות ש"ן שמאלית, 'בשר', כשתרגומו הוא 'בסר' בלשון ארמית. כגון הכתוב (בראשית ב כג) 'זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי' ותרגומו 'הדא זמנא גרמא מגרמי ובסרא מבסרי'. כמו כן שורש זה מכוון גם על המילים 'בשר' מלשון 'בשורה'.

'אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה'

בגמרא (סנהדרין לח:--לט.) "שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר ואנו אין לנו אלא שלש, 'אבות יאכלו בסר ושני בנים תקהינה' (יחזקאל יח ב), 'מאזני צדק אבני צדק' (ויקרא יט לו), 'צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו' (משלי יא ח)". ופירש שם רש"י (ד"ה אבות) "משל הוא שרימה השועל את הזאב ליכנס לחצר היהודים בערב שבת, ולתקן עמהם צרכי סעודה ויאכל עמהם בשבת, וכשבא ליכנס חברו עליו במקלות. בא להרוג את השועל, אמר, לא הלקוך אלא בשביל אבין, שפעם אחת התחיל לסייען בסעודה, ואכל את כל נתח טוב. אמר לו, ובשביל אבא אני לוקה. אמר לו, הן, 'האבות יאכלו בוסר' וגו'".

לעומת זאת בנביא ירמיה (לא כח) נאמרה לשון הפוכה, 'בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה', וגם נאמר על העתיד - 'בימים ההם'.

ולכאורה אף עתה אין זו סתירה בפסוקים, אלא ישנו מהלך של 'אבות יאכלו בסר ושני הבנים תקהינה' שנאמר ביחזקאל, וישנו מהלך של 'לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר' המוזכר

בירמיה. וזה על דרך מה שאמרו בגמרא (ברכות ז). כתיב 'פקד עון אבות על בנים' (שמות לד ז), וכתיב (דברים כד טז) 'ובנים לא יומתו על אבות', ורמין קראי אהדדי ומשנינן [והוקשו המקראות זה על זה, ויישבן] לא קשיא, הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם".

דהיינו שהבנים נענשים על מעשי אבותיהם רק כשממשיכים לנהוג בדרכי אבותיהם המקולקלים.

בבוסר חסר לחות

בוסר הוא ענב שלא הבשיל כל צרכו, ובלשון רבותינו (הובא ברש"י הירש) הוא נקרא כן על שם "הבשר" שבו, שמאחר והוא נמצא אך אינו גמור, לכן נקרא בוסר.

ענב בכללותו מורכב משלשה חלקים, בשר מים וגרעין. ובגמרא (ברכות לו:) אמרו "ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן, פול הלבן סלקא דעתך, אלא אימא שיעורו כפול הלבן".

נמצא שבוסר נקרא 'גרוע', ובפשטות הוא מפני שאינו בשל כל צרכו ולכן הוא גרוע. אך יש שפירשו ש'גרוע' הוא מלשון 'גרעין', וכן פירש הערוך (ערך גרע) שמאחר שהוא בגודל של פול הלבן יש לו גרעין. ועל דרך זה אמרו במשנה לגבי בדיקת היין שלא החמיץ וניתן לעשותו תרומה על יין אחר, 'בשלשה פרקים בודקין את היין בקידום של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים בבוסר' (גיטין לא.). ופירש שם רש"י (ד"ה ובשעת) "כשהן כפול הלבן נקראין בוסר, וכשלחלוותי נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא, היינו כניסת מים". דהיינו שבשעה שנכנסו מים

אדם הראשון אכל ענבי בוסר

כשאדם הראשון חטא באכילת הפרי מעץ הדעת, אמרו חז"ל (בר"ר כא ז) 'הן האדם, האדם לא יכולת לעמוד בצוויך אפילו שעה אחת', וזה משום שאם היה ממתין לערב, היה עליו לקדש את השבת על היין [ועץ הדעת של גפן היה כמבואר בחז"ל (סנהדרין ע.)], ולכן מוגדר 'עץ הדעת' כ'בוסר', משום שאכלו קודם זמנו, ונמצא אם כן שגם מחוסר זמן נחשב בוסר.

ובמדרש (בר"ר יט ה) אמרו על הכתוב (בראשית ג ו) 'ותקח מפריו ותאכל', א"ר איבי סחטה ענבים ונתנה לו'. בסחיטת ענבים אמרו בגמרא שברכת המיץ הוא בורא פרי הגפן, אך אם סוחט בוסר אין ברכתו בורא פרי הגפן אלא בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה (ראה ברכות לו: ובתוד"ה שיעורו). והנה הבוסר יש בו כבר את בשר הפרי ואת הגרעין, אך כפי שהתבאר חסרה בו הלחלוחית, ועיקר הענב הוא עמידתו לסחיטה, ובכך הוא משתנה לעילויא - למעלה, בכך שנעשה יין, עד שאמרו שהקוצץ בוסר יש לחשוש לו באיסור בל תשחית (ראה מאירי ברכות לו: ד"ה מותר).

עונש 'אל עפר תשוב' היא במידת מדרגת הבשר שבבוסר

התבאר אם כן שאדם הראשון כשאכל מעץ הדעת שהיה בוסר [מבחינת הזמן, שהרי אכלו קודם זמנו], קלקל את הרכבת 'בשר ודם' שבו. שהרי בתחילת יצירתו הוא נברא מן העפר, על ידי שצברו הקב"ה וגיבל את העפר במים, ומעתה העפר שורש לבשר, והמים לדם. והרי נאמר בבריאתו (בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה', ותירגם אונקלוס 'ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממלא', וזו מדרגת האדם שהוא 'מדבר' כידוע.

וכאשר אכל מעץ הדעת אבדה ממנו מדרגת 'ויפח באפיו נשמת חיים' - חיים שהיו במדרגת

בבוסר יש חשש שהיין התקלקל. והתבאר אם כן, שבתחילה יש בענב רק גרעין, והוא השלב הראשון שבו, ולכך נקרא גרוע. כשהתחיל להיות בו 'בשר' זהו השלב השני ולכך נקרא בוסר, וכשהתחילו להיכנס בו מים, אף אם הם אינם מרובים כמידת הצורך, מאחר והן קיימים בו, זהו שלב נוסף ב'בוסר'.

וכן אמרו באיסורי נזיר (נזיר לד:)"מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי, אף כל פרי ופסולת פרי, פרי, עינבי. פסולת פרי מאי היא, חומץ. אף כל פרי מאי היא, גוהרק". ופירשו שם תוספות שגוהרקי הם ענבי בוסר, שאף הם אסורים באכילה לנזיר. וכן אמרו בספרי (במדבר נשא פ" כג) "לחיים' להביא את הבוסר'.

והתבאר אם כן ששלשה חלקים יש בענבים, מים בשר וגרעין, ובענבי בוסר חסרה השלימות של המים.

הבשר הוא החלק הנחות שבחלקי האדם

בגמרא (סוטה ה.) השוו בין 'בשר' ל'בושה', ואמרו ש'בשר ר"ת בושה סרוחה רימה. וטעם הדבר הוא, שכשרוצים להדגיש את פחיתות מעלת האדם, מגדירים אותו שהוא 'בשר ודם', וזו מדרגתו השפלה. ומאחר שהדם הוא הגבוה יותר מבין שני חלקי האדם, 'כי הדם הוא הנפש' (דברים יב כג), והבשר לעומת זאת הוא גשמי לגמרי, לכן כל תאוה שבאדם נקראת תאוה בשרית, והוא דבר מבוזה.

התרגום על הכתוב (במדבר טו לא) 'כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר', מתרגם 'ארי על פתגמא דה' בסר וית פקודהי אשני', ונמצא שתרגום מילת 'בזה' הוא 'בסר', שזהו שורשה של מילת בשר כמבואר.

ואם כן בוסר הוא הפרי שיש בו גרעין ובשר, אך אין בו עדיין חיות, וחיותו היא הלחלוחית החסרה בו, מאחר שיש בו רק מעט לחלוחית.

'לקומתן ולצביונן' (ר"ה יא.), דהיינו שלם וגדול. אצלו אין תקופה ממושכת של בוסר וגדילה לאחריה.

לב בוסר החפץ בחלקו של חברו

נאמר (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר', ודרשו חז"ל (בר"ר לד טו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו' לב בשר לב בוסר של חברו'. דהיינו, שיש אדם שלבו בוסר בחלקו של חברו.

והכוונה כפי המתבאר במפרשים, שכאשר האדם מחובר לחלק שלו, אז יש לו חיבור שלם לאותו הדבר. אולם אדם הנוטל דבר שאינו שייך לו, הוא אינו יכול להתחבר בשלמות לדבר, מאחר שחיבורו לדבר הוא חיבור חלקי וקטן, ולכן חיבור זה נקרא חיבור 'בוסר'. כאשר האדם אוכל את הפרי קודם שהבשיל, אזי הוא אוכלו קודם זמנו, ובכך הפרי עצמו נקרא בוסר, אולם כאשר האדם אוכל את מה שאינו שלו, אזי חיבורו לדבר נקרא 'בוסר'.

לעתיד לבוא תהיה הידיעה - ידיעה עצמית

על אחרית הימים נאמר (ירמיה לא לג) 'ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וגו'. היינו שבני האדם לא יצטרכו שילמדו אחרים את ידיעת ה', אלא היא תהיה אצלם בידיעה עצמית.

כאשר אדם מלמד את חברו חכמה, אזי החכמה היא איננה שלו, אלא היא של מלמדו. לעומת זאת כאשר האדם יודע דבר מעצמו, אזי חיבורו לאותה הידיעה הוא חיבור שלם, מאחר שהוא יודע אותו מעצמו. הבשורה שבנבואה זו היא, שידיעת ה' אצל כלל ישראל תהיה ידיעה עצמית, וממילא לכל אדם יהיה חיבור כלפי ידיעה זו.

זה מה שאמרו חז"ל בסיום מסכת תענית

'וחי לעולם', ונעשה 'ביום אכלך ממנו מות תמות' (שם פסוק יז), דהיינו שנקנסה עליו מיתה, וכפי שנאמר בו (שם ג יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב'. ומאחר ש'עפר' הוא 'בשר' כמבואר, אזי תולדת החטא ועונשו הוא שהוא מאבד את מדרגתו בחיים נצחיים, ויורד למדרגת 'עפר' שהיא מדרגת 'בשר'.

נמצא אם כן שבאכילת עץ הבוסר, ירד אדם הראשון ממדרגת חיים נצחיים, ואיבד את חיותו למדרגת 'עפר אתה ואל עפר תשוב' שהיא מדרגת בשר. וזהו שאמר הכתוב (בראשית ג כב) 'ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם', כי עץ החיים הוא תיקון הקלקול של עץ הדעת, מאחר שעץ הדעת הוא גזירת המיתה על האדם.

בוסר מלשון בשורה

בוסר הוא מלשון 'בשר' כפי שהתבאר, וזהו צד הקלקול שבו. אולם מאידך, מצד התיקון, יש בו גם לשון 'בשורה'. בנביא (ישעיה מא כז) נאמר 'ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן'. 'מבשר' דידן הוא מי שבא לבשר בשורות טובות, דהיינו שהוא בא לתת תקווה על העתיד לבוא. כשאדם מתבשר בבשורה טובה, הוא מצפה להמשך ימי חייו שיהיו טובים יותר, וזהו התיקון שטמון בעץ החיים, וזהו ההיפך מהקלקול שיש בעץ הדעת.

כשם שהפרי אינו נעשה ראוי למאכל בתחילת בריאתו, אלא בתחילה הוא 'בוסר', כך גם האדם אינו ראוי מתחילת בריאתו, ובתחילת ימיו הוא 'נער'. כמו שנאמר (בראשית ח כא) 'ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו'. כלומר, נעורי האדם הם זמן שבו האדם עדיין לא שלם, ויצרו הרע כבר טמון בו, שהרי 'נער' אותיות נ' ר"ע. אולם אדם הראשון לא נברא בתהליך של נעורים ובגרות, אלא הוא נברא יחד עם כל מעשה בראשית

שמצווה התורה להסיר. ערלה זו היא בחינת בוסר של הלב, שהרי החסר שיש בבוסר כפי שהתבאר הוא החסרון בלחות, ולכן לב ערל הוא 'לב אבן', שהרי האבן היא חסרת לחות. זו עיקר מדרגת הקלקול בערלה שבלב. ולכן נאמר 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר'.

קין והבל רבו על חלק חברו

לעיתיד לבוא כל אדם יהיה מחובר לחלק שלו, ולכן הוא לא יצטרך חלק חברו. אדם הראשון אכל בוסר מ'עץ הדעת טוב ורע' (בראשית ב ט), ותולדותיו הם קין והבל. ונחלקו במדרש (בר"ר כב ז) על מה הייתה מריבתם, יש שאמרו שחילקו ביניהם את העולם, אחד נטל קרקעות ואחד נטל מטלטלין, ויש שאמרו שרבו על מקום המקדש, ויש עוד שאמרו שתאומה יתירה נולדה עם הבל, וקין רצה לקחתה כי הוא הבכור. אולם לכולי עלמא כל אחד מהם ערער על חלקו של חברו. במריבה שכל אחד רוצה את חלק חברו, מתבאר גם שהוא אינו מסתפק רק בחלקו, וזו מדרגת בוסר.

סירובו של משה לגאול את ישראל במדרגת הבוסר

כשמשה רבינו נשלח לגאול את ישראל, בתחילה הוא 'סרב', ואמר לקב"ה 'שלח נא ביד תשלח' (שמות ד יג), ואמר לו הקב"ה 'אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם' (שמו"ר ג ג). כלומר, בתחילה משה 'סרב' שזה אותיות 'בסר', ואז הקב"ה משיב לו שזהו חלקו שלו, ולא חלק של שום גואל אחר, ובכך הוא נתרצה ללכת לגאול את ישראל.

והתבאר אם כן, שבתחילה היה חלקו של משה בוסר בחלקו שלו עצמו, ולכן סרב לגאול את ישראל. ומטעם זה כשמשה היה בדרכו לגאול את ישראל, בא המלאך להמיתו, 'ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה' (שמות ד כה), והקשר בין שליחות משה לערלה, היא שהיה

(לא) "עתידי הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, שנאמר (ישעיה כה ט) 'ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'. וזה משום שלכל אחד מהם תהיה ידיעה עצמית בה', וממילא לכל אחד תהיה שמחה שלימה בהשגת ידיעתו. מטעם זה נקרא לבו של האדם שבזמן הגאולה 'לב בשר', מאחר שכל ידיעתו היא ידיעה עצמית, אזי הוא יהיה מחובר רק לחלק עצמו, ולכן לבו יהיה בוסר בחלקו של חברו, וזה משום שהוא לא יצטרך לו.

ערלה היא בוסר מבחינת הזמן

בצד הקלקול התבאר שיצרו של האדם בתחילתו הוא עדיין בוסר, ובצד התיקון נאמר שלעתידי לבוא יהיה לב בני האדם 'לב בשר', ופירשו שהוא 'בוסר בחלקו של חברו', ובלב שלו הוא יהיה לב בשר.

והנה, 'רע מנעוריו' הוא מה שנאמר (דברים י טז) 'ומלתם את ערלת לבבכם', שהרי הפרי כשאינו גדול כל צרכו הוא נקרא בוסר, וכשהעץ עדיין אינו גדול די צרכו הוא נקרא 'ערלה', דהיינו חסר בגדילה של האילן.

וכוונת הדברים היא, שישנם שני מיני בוסר בפירות. ישנו פרי שעדיין לא גדל, אבל הוא עתיד עם הזמן לגדול ולהבשיל. לעומתו יש פרי שלעולם יהיה בוסר, כמוזכר בגמרא (ב"מ קה). על 'פריצי זיתים' שהם זיתים שלעולם אינם מבשילים, וכן נמצא בדברי בראשונים גם בפירות נוספים (ראה סוכה לא: תוד"ה שיעור). לעומת זאת באילן עצמו ישנם שלש שנים שבהם העץ אינו גדל בשלמותו, והם שלשת שני ערלה שיש לנהוג בכל אילן.

וכשם שיש ערלה באילן, יש ערלה גם באדם, שמלבד ערלת הברית וערלת הפה יש ערלת הלב. כאשר לבו של האדם נמצא במדרגה נחותה זו, הוא נקרא 'ערלת לבבכם', זו הערלה

צריך משה להסיר את הערלה שבבוסר, שהיה בלבו תחילה, שהיה מסרב בחלקו שלו.

הסכימה דעתו של משה לדעת המקום

'בוסר' מתהפך גם למשמעות 'סבר', ואכן מצאנו במשה רבינו שהיה יכול להשתמש בכוח סברת עצמו, והסכימה דעתו לדעת המקום. וכמו שאמרו חז"ל בגמרא (יבמות סב.) 'שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, פירש מן האשה, ושיבר הלוחות, והוסיף יום אחד, [לימי הפרישה שקודם מתן תורה]. בכוח סברתו הצליח משה להפוך את הבוסר לסברא המסכמת עם דעת המקום. גם בסירובו של משה רבינו, כשביקש ממנו הקב"ה שירד למצרים לגאול את ישראל, הוא השתמש בסברת עצמו, שהיה הפך מדעת המקום. ואין הכוונה שהוא סירב לעשות את רצון ה' ח"ו, אלא הוא סבר 'שלח נא ביד תשלח' (שמות ד יג), וזו הייתה סברתו. בדבריו לקב"ה לא היה סירוב גרידא, אלא סברא שישנם שלוחים אחרים מועילים יותר. וכשאמר לו הקב"ה 'אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם' (שמו"ד ג ג), נסתתמה טענתו.

לעומת זאת התיקון של סברא זו של משה, היתה בשלשה דברים שעשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום, והתברר שסברתו של משה, מכוונת לדעת המקום.

בדרך כלל המילה בוסר נכתבת בכתיב חסר 'בסר', אולם כשהוא נכתב בכתיב מלא - 'בוסר' הוא בגמטריא 'חסר', שהיא גם מילת 'סרח', דהיינו גם משמעות של חסרון וגם משמעות של תוספת. גם החסרון וגם התוספת הללו מורות על גרעון, כדוגמת איסור 'בל תוסיף ובל תגרע', ששורשם אחד.

'תמנת חרס' היא מלשון ה'חסר' שביהושע

אמרו בגמרא (ראש השנה כה:) "חמישים

שערי בינה נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר (תהלים ח ו) 'ותחסרהו מעט מאלהים'. חסרונו של משה בחמישים שערי בינה, הוא החסרון ב'בוסר', מכיוון שחסרונו היה ב'בינה', שהיא ההבנה העצמית שלו להבין דבר מתוך דבר, אזי אם ישכיל, הוא ישיגה מעצמו. ומאחר שמשה עשה ג' דברים על דעת עצמו והסכימה דעתו לדעת המקום, אזי חלק ה'סרב' שבמשה הפך לחלק 'סבר' שבדעתו. אלא שעדיין סירובו של משה לא נתקן, ומחמת כן הוא לא זכה להכניסם לארץ, ורק יהושע תלמידו זכה והכניסם, כמבואר במכילתא (דרשב"י פ"ג פ"ח).

יהושע נקבר ב'תמנת חרס' (שופטים ב ט), הנקרא גם 'תמנת סרח' (יהושע כד ל), ששניהם רומזים על 'חסר'. וזו היא הבחינה של יהושע, שהוא היה תלמידו של משה, שהיה עליו להשלים את חסרונו של משה ב'ותחסרהו מעט'. ולכן הוא בן נון - תשלום שער הנון.

משה בבחינת שמש ויהושע בבחינת לבנה כפול הלבן

פרי הבוסר הוא הפרי שהשמש לא הכתה עליו, ולכן הוא לא הבשיל כדי צרכו, וחסרה בו הארת החמה (ראה ספרי דברים פי' שנג). ולכן אמרו בגמרא (ב"ב עה.) 'פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה', דהיינו שחסרון פירות הבוסר נגרם מחמת חסרון החמה שבהם, וכמו שנאמר (דברים לג יד) 'וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים', דהיינו שיש פירות שיש בהם 'מגד ירחים', דהיינו שהם שואבים את כוחם מכוחה של הלבנה ומחסרונה.

לפי זה יתבאר דברי הגמרא שהובאו לעיל (ברכות לו:) 'הוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן', והקשו בגמרא 'פול הלבן סלקא דעתך'. אך מעתה התבאר שפול הלבן הנזכר אינו מין של 'פול', שהרי בענבים דיברו בגמרא, אלא הכוונה למידה בינונית של ענב, שקיבל את

"וירא העם כי בושש משה" (שמות לב א) בא שש שעות', והם סברו שהגיע היום שבו משה צריך לרדת מההר, ולא השכילו להמתין עד שישלם היום. והתבאר אם כן שהתיקון של הבוסר הוא על ידי ההמתנה, וכאשר משתמשים בדבר קודם זמנו נוצר קלקול של בוסר.

חטא העגל הוא כבוסר

גם בחטאם אנו מוצאים את חוסר הבשלות, שהרי הם לא עשו שור, אלא עשו 'עגל', [על אף שבלשון הכתוב נאמר (תהלים קו כ) 'וימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב', אבל 'שור' בן יומו קרוי שור' (ב"ק סה:)].

בכל בעל חי יש תהליך גדילה משלו, ובשור תהליך הגדילה מתחיל בעגל. נמצא אם כן שמאחר שהעגל הוא שור שלא גדל עדיין, הרי העגל הוא הבוסר של השור, כמו שהאדם בתחילתו נקרא 'נער', וכשהוא גדל הוא נעשה 'איש'. בחטאם הם הורו שאינם חפצים להמתין לקבלת הלוחות כשיגיע הזמן, אלא הם מוכנים לקבלם במדרגה חסרה שהיא מדרגת בוסר, ולכן כשמשה יורד ושובר את הלוחות נוצר שורש של 'שבר', שהוא שורש 'בשר' שב'בוסר'.

בוסר בחטא עץ הדעת

חטא אדם הראשון בחטא עץ הדעת, במה שאכלו קודם זמנו, וכבר התבאר שאם היה ממתין עד הערב, הוא היה מקדש את השבת על היין שהוא פרי עץ הדעת. נמצא אם כן שחטאו הוא גם בשורש 'בוסר', וגם בו הוקדם המעשה קודם זמנו.

ואף קבלת התורה שניתנה בלוחות שניות, היא קבלה במדרגה נחותה, והדעת הטמונה בהם היא דעת חסרה. נמצא שההשגה של ישראל בהם היא במדרגת בוסר, ולכן הם לא קיבלו תורה שלימה, ומשה השיג בה רק 'מ"ט שערי בינה'. זו היא הגדרת שבירת הלוחות, החסרון במדרגה השלמה.

אמרו בגמרא (נדה ל:): 'דרש רבי שמלאי,

כוחו מהלבנה, ולכן השתמשו בגמרא בלשון 'פול הלבן'.

שיבר את הלוחות כדי לתקן קלקול של בוסר

אחד מהדברים שעשה משה מדעתו היא ש'שבר את הלוחות', ואף מעשה זה מראה על תיקון בחינת הבוסר שבו, שהרי 'שבר' אותיות 'בשר', והוא החסרון שב'בוסר' שיש בו 'בשר', אך הוא אינו בשל לגמרי. דהיינו, שתיקון הבוסר של 'שלח נא ביד תשלח', שהוא מעשה הבוסר שבצד הירידה שבמשה, נתקן על ידי 'שבר את הלוחות', שבו הוא עשה מעשה של תיקון. על ידי התיקון שבשבירה זו, נעשה השבר 'בשר', מלשון 'תבשרנו בשורות טובות'.

והנה, כל החסרונות שבבריאה נקראים בחז"ל בלשון 'שבר', ושורש השבירה הוא בשבירת הלוחות. בלוחות הברית הייתה בחינה של 'נבוב לוחות', דהיינו שהן היו חלולות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת קד.) 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין', וזהו בצד החול שבהם. ובצד הקודש שבהם הם היו 'לוחות' מלשון לחות, כי הם היו בחינת מים שהרי 'אין מים אלא תורה' (ב"ק יז.).

מאחר שישראל חטאו בעגל, הם חיסרו את המים שבהם, ובכך נעשו הלוחות עצמם 'בוסר', וכפי שהתבאר לעיל שהבוסר חסרה בו הלחות המספקת, וזה הוא טעם שבירת הלוחות ביד משה. כבר התבאר לעיל, ששורש הבוסר הוא דבר שעדיין לא הגיע לסוף גידולו, והרי אדם שאינו ממתין לפרי עד שיבשיל לגמרי, אזי הוא אוכלו בוסר. ההמתנה הופכת את הפרי לבשל ומתקנת את הבוסר שבו.

כמו שאמרו בדוד המלך, 'ראויה היתה לדוד בת שבע בת אליעם אלא שאכלה פגה' (סנהדרין קז.), ו'פגה' בתאנים הוא ה'בוסר' בענבים. חטא העגל שמחמתו נשתברו הלוחות, בא בעקבות מה שישראל לא רצו להמתין למשה שירד מההר. שהרי אמרו במדרש (תנחומא כי תשא יט)

חסרה בו מציאות גידול, ובכך הוא נמצא במדרגת 'בוסר'. ועל אף שבוסר נאמר בעיקר על ענבים, אך הוא נוגע לתהליך הגידול של כל דבר שבבריאה.

משה ראה בסנה אש שאינה אוכלת

'בסר' הוא 'ב' סר', ו'סר' הוא 'י' פעמים שם הוי"ה בגימט'.

והנה, אצל משה בתחילת שליחותו נאמר (שמות ג ב-ד) 'והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל'. ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה. וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו 'וגו'.

ואמרו רבותינו (שער הכוונות ענין הפסח דרוש א) שמדרגת 'סר' שנאמרה במשה היא בכוונת עשר הוויות. נבואתו של משה בסנה היא שורש של קבלת התורה, וכמו שנאמר (שם פסוק יב) 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה'. נמצא אם כן ששורשה של קבלת התורה כבר לא היה בשלימות, וכבר בו נמצאת מדרגת בוסר. ראייתו של משה בסנה הייתה 'המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה'.

והנה, טבעה של האש שהיא אוכלת, וכפי שנאמרה באש לשון אכילה פעמים רבות. אולם ישנם שני דברים שאין האש יכולה לאכול, א. אבנים, ב. תלמידי חכמים.

לגבי אבנים אמרו בגמרא (ב"ק ו.) שהאש מלחכת, אך לא נאמרה אכילה בהם. ובתלמידי חכמים אמרו (חגיגה כז.) 'תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מסלמנדרא', דהיינו שמהצד התחתון אין האש שולטת בדבר הנחות ביותר במדרגות הבריאה, שהרי האש אוכלת את מדרגת מדבר שהוא האדם, את מדרגת החי והצומח, אך היא אינה שולטת בכל מדרגת הדומם. לעומת זאת בצד הרוחני גם אין האש שולטת בתלמידי חכמים, כי הם למעלה משליטת האש [ועוד, שמצינו בכמה מקומות שנקראו ת"ח אבנים (ע' תענית ד. ואיכה רבה ד א ועוד)].

למה הוליד דומה במעי אמו, לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו וכו', ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה'. היינו שאכילתו של העובר היא אכילה חסירה כי הוא אוכל מאוכל שאכלוהו אחרים ואין לו אכילה משל עצמו. לעומת זאת יונק הוא כבר יונק חלב משדי אמו, והוא יונק שתיה שלימה משל עצמו. נמצא שמדרגת העיבור היא בוסר ביחס למדרגת היניקה.

ישראל החסירו את מדרגת השמש בהמתנתם למשה

שורש ה'בוסר' שבקבלת התורה היה במדרגת העיבור, דהיינו בתחילת שליחותו של משה לגאול את ישראל. שהרי אילו משה לא היה נשלח לגאול את ישראל אזי לא היו ישראל נגאלים, כי 'אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם' כפי שהוזכר. בתחילת השליחות משה אמר 'שלח נא ביד תשלח', ובכך ירדה שליחותו למדרגת בוסר. גם ישראל בקבלת התורה סברו שמשה רבינו מת, ולא רצו להמתין לילה ויום שלימים עד שירד משה מההר, ולכן נוצרה מציאות של שבירת הלוחות.

נמצא שהסירוב של משה היה במדרגת הבוסר, ולכן גם מסירת הלוחות היה מדרגת הבוסר. כשמשה אמר לישראל שהוא עולה להר לארבעים יום וארבעים לילה, כוונתו הייתה שגם היום הארבעים יהיה לילה ויום שלמים. ביום יש את הארת השמש, ובכך מבשילים הפירות ממדרגת בוסר למדרגת פרי בשל, ולכן נחסרה בקבלת התורה מדרגת היום.

לכן אמרו חז"ל (עירובין בה.) 'לא איברי סיהרא אלא לגירסא', דהיינו שבזמן שהלבנה זורחת הוא זמן לימוד התורה. נמצא אם כן שבוסר ששיעורו כפול הלבן, רומז בכך על זמן שהלבנה זורחת, ולכן פני יהושע כפני לבנה, וזו היא מדרגת בוסר, שחסרה לו מדרגת השמש. והתבאר אם כן שכל דבר שנמצא בתהליך יצירתו, ועדיין לא הביא שלישי, עדיין

העץ למדרגת פרי האדמה במה שאכלו קודם בישולו, על כן הוא עצמו יורד למדרגת 'עפר אתה ואל עפר תשוב'.

מוסר מלשון ייסורים

לימוד המוסר שעליו הקפידו רבותינו, יסודו הוא כדי לייסר את האדם, ואכן שורשו הוא 'ס"ר'. היסורים שהמוסר מביא על האדם הוא תיקון ה'בושר' שבו, וכמו שנאמר ביחזקאל (י"ב ב) 'אבות יאכלו בוסר ושני הבנים תקהינה', שהרי האבות חוטאים והבנים לוקים, וזו ההנהגה בזמן הגלות.

בזמן הגאולה נאמר (ירמיה לא כח-כט) 'בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה. כי אם איש בעונו ימות כל האדם האכל הבוסר תקהינה שניו'.

ביאור הדברים. לשון של 'שיניים קהות' מצאנו בתשובת הבן הרשע, ששאל 'מה העבודה הזאת לכם', וכוונתו 'לכם ולא לו', והתשובה אליו היא 'לפי שהוציא את עצמו מן הכלל וכפר בעיקר, אף אתה הקהה את שיניו'. הקהה השיניים מוריד מחדותם, וממילא אינם יכולות לטחון היטב כבתחילה, ומילת 'קהה' היא מלשון הסרת החדות.

שורש הבוסר דקלקול ביחס למשה, נמצא במה שהוא סירב לגאול את ישראל, והשיב לו הקב"ה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם. נמצא שאם משה היה עומד בסירובו אזי ישראל לא היו נגאלים, וזה מה שאומרים לבן הרשע 'אילו היה שם לא היה נגאל'. נמצא אם כן בסירובו של משה הוא עיכוב הגאולה לכלל ישראל.

שורש הרע שבאב מתגלה בבנים

בגמרא (ברכות ז.) הקשו, 'כתיב 'פקד עון אבות על בנים' (שמות לד ז), וכתיב 'ובנים לא יומתו על אבות' (דברים כד טז), ורמינן קראי אהדדי, ומשנינן [-והוקשו הכתובים זה על זה, ויישבו] לא

בוסר הוא פרי האדמה ולא פרי העץ

האש במהותה היא 'אוכלת', והחסרון שבבוסר הוא שהוא אינו ראוי לאכילה. כאשר משה רבינו רואה את הסנה, הוא רואה אש שאיננה אוכלת, ולכן הוא רואה 'והנה הסנה בער באש והסנה איננו אוכל' (שם פסוק ב), מלשון 'אכילה', והדבר שאינו במדרגת אכילה הוא בוסר.

היינו שמשם רבינו כבר בתחילת ראייתו, ראה שהמציאות כאן היא נפולה ממדרגת האכילה, ובמדרגה זו הוא 'סר לראות', זו מדרגת בוסר.

גם אדם הראשון שאכל מעץ הדעת בוסר, אכל דבר שאינו ראוי לאכילה. מצד אחד מחמת שהקב"ה ציווה אותו שלא יאכל ממנו, ולכן הוא לא ראוי לאכילה. אך ניתן לומר גם שזה מחמת שבמדרגת העץ, פירותיו עדיין לא באו לכלל פרי. וכפי שאמרנו התוספות (ברכות לו: ד"ה שיעורו) 'שיעורו כפול הלבן, ופחות מכאן לא הוי פירא, מכאן יש ללמוד דעל בוסר פחות מפול לא מברכין עליה בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה'.

וכוונת דבריהם שברכת בורא פרי העץ נתקנה על פרי שנגמר בישולו, אולם הבוסר הוא אינו פרי, ולכן הוא במדרגת העץ עצמו שהוא פרי האדמה, ולכן אין מברכים עליו אלא בורא פרי האדמה. וזו באמת היה עונש אכילתו של אדם הראשון, ככתוב (בראשית ג ט) 'עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב'.

כלומר, אם היה אדם הראשון אוכל כל פרי, אזי הוא היה מברך עליו בורא פרי העץ, אבל באכילת פרי עץ הדעת הוא היה צריך לברך בורא פרי האדמה, מאחר שהוא היה בוסר בשבילו. ולכן עונשו היה שישב אל האדמה. כי כשם שהוא הוריד את הפרי ממדרגת פרי

כל אחד על חלקו של חברו, כמבואר לעיל בשם המדרש (בר"ר כב ז). כלומר, מחמת ה'אבות אכלו בוסר' שבאדם הראשון, נעשה קהוי שיניים אצל קין והבל, שלא היה ברור להם מהו החלק שלהם ומה הוא חלק של זולתם.

אכילת הבוסר היא רק על ידי השיניים

הטעם שגילוי הבוסר מתגלה דווקא בחדות השיניים הוא, משום ששם הוא מקום האכילה, ושם נאכל הבוסר אצל האבות. ומאחר שהקלקול היה בדרך אכילה, גם גילוי הקלקול בבנים היה בכלי האכילה שהן השיניים. וביתר ביאור, אכילת בוסר היא איננה הנאה לחיך, כי מאחר שאין הבוסר בשל, אין בו טעם ערב. מאידך כשאדם אוכל ענבים, אזי צורת אכילתם בעיקר על ידי מציצה, ורק כאשר הענבים הם בוסר וחסרה בהם הלחות, אזי אכילתם היא בדרך של לעיסה וחיתוך בשיניים [ראה בשו"ע או"ח שכ, שנחלקו הראשונים אם נוהג בענבי בוסר איסור סוחט בשבת].

ולכן בוסר הוא במדרגת העיבור שקודם ליניקה, שהרי בבוסר יש את הבשר ואת הגרעין כפי שהתבאר בתחילה, אבל הוא חסר לחות. נמצא אם כן שעיקר הפעולה של אכילת בוסר היא בשיניים דווקא, ולכן אמרו שיניים בנים תקהינה*.

מתנת משה במן היפך מדרגת הבוסר

אמרו בגמרא (תענית ט). 'שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן משה ואהרן ומרים, ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם,

קשיא, הא כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם, הא כשאין אוחזין מעשה אבותיהם בידיהם.

ומובא בכתבי האר"י ז"ל (בתיקון חצות, בסוד 'פוקד עוון אבות על בנים') שכשהבנים אוחזים מעשי אבותיהם, אזי השורש הרע הנמצא באבות הוא עצמו מתגלה בבנים. תפקידו של האב לייסר את בנו וללמדו מוסר, שנאמר (משלי א ח) 'שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן'. בפשטות ה'מוסר' הוא כדי לחנכו, אולם בעומק הדברים המוסר הוא כדי להסיר ממנו את ה'אבות אכלו בוסר', דהיינו להסיר את שורש הרע של הבן שאוחז במעשי אבותיו. במוסר שהאב מייסר את בנו הוא מסיר ממנו את השורש דקלקול של 'אבות אכלו בוסר', הוא מקהה את החדות של 'שיני רשעים' שהוא נחל מאביו.

קהוי שיניים הוא חסרון הייחודיות

כפי שכבר התבאר, שורש 'אבות אכלו בוסר' הוא באדם הראשון באכילתו מעץ הדעת, שאכילה זו נחשבת בוסר. אולם אצלו לא היה הבוסר חלק ממנו, אלא 'בוסר בחלקו של חברו' (בר"ר לד טו), שהרי אכל מדבר שאינו שלו. לעומת זאת הראשונים שמתגלה בהם 'אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה' הם קין והבל.

מילת 'חד' היא מלשון 'מיוחד', החידוד הוא הדבר המבדיל ומייחד את כל אחד מחברו, ומעניק לו צורה ותבנית משלו. הדבר הקהה אינו מיוחד ומובדל, ורק כאשר יש בו חדות הוא נעשה מיוחד וייחודי.

שיניים קהות שאינן חדות חסרות את הייחודיות שבהן. ולכן קין והבל היו מריבים

* והנה, 'שן' גימטריא 'עפר'. ובגמרא (ב"ק ב:) "ובער - זו השן, וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו". וברש"י שם "לישנא אחרינא גלל זה רעי שהשן מבערת למאכל ונעשית גלל כמו גללי אדם וגללי בהמה". נמצא שעל ידי טחינת השן נוצר מציאות של גלל שחוזרת לאדמה ונעשית עפר.

יוצא שמש היה במדרגה של 'שפתיים', ולא במדרגת 'שיניים', ונבאר. עיקר פעולת המציצה היא בשפתיים, ותינוק שיונק חלב משדי אמו אין לו שיניים, ואף על פי כן הוא נחשב 'אוכל', אבל צורת אכילתו היא רק בשפתיים. בתחילת ימיו של משה התפרשה בתורה צורת אכילתו, ככתוב (שמות ב ט) 'הילכי את הילד הזה והיניקוה לי ואני אתן את שכרך ותקח האשה הילד ותניקוהו', ורמזו כאן שלמשה רבינו כבר מתחילת ברייתו לא היה צורך בשחיכת השיניים, וגם מתנתו לישראל הייתה במדרגה שאינה מצריכה שחיכת השיניים כמבואר.

הלבנת השיניים על ידי חלב הנאכל שלא על ידי השיניים

שיני האדם נעשות לבנות על ידי 'ולבן שיניים מחלב' דהיינו על ידי אכילת החלב בקטנותו, שהוא מלבין את השיניים. לעומת זאת מדרגת הבוסר הוא 'כפול הלבן' דהיינו לובן חסר, כמדרגת לבנה של פני יהושע, לבנה שהיא מחסרת והולכת. אמנם לובן השיניים של משה היה במדרגת 'לבן שיניים', שאינה מצריכה טחינה, ומונעת את ה'הקהה את שיניו', ואת ה'שיני בנים תקהינה'. משה רבינו היה היחיד שיכול לגאול את ישראל, וכמבואר במדרש 'אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם', דהיינו הוא היה במדרגת 'חד', שיש בו ייחודיות שאין בזולתו, וזה היפך ממדרגת 'קהה שינים', מהתוצאה של אכילת הבוסר.

והנה, בכל מאכל ישנם כמה שלבים בהכנתו, אולם ביניקת החלב אין שלבי הכנה, והחלב מוכן לתינוק בדרך נס מיד בלידתו. דהיינו אין בחלב כלל שלבים של בוסר ושל ערלה.

משה רבינו בחטא המתאוננים אומר (במדבר יא יב) 'האנכי הרייתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו, כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את היונק'. נמצא שמדרגת מתנתו

ואלו הן באר וענן ומן', ועוד התבאר שם שמתנת המן הייתה בזכות משה. על המן נאמר (במדבר יא ח) 'שטו העם ולקטו וטחנו ברחיים או דכו במדוכה', ואמרו בגמרא (חגיגה יב:) שהרקיע הנקרא שחקים, משום 'שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים'.

נמצא אם כן שדווקא מתנתו של משה אינה מצריכה שחיכה וטחינה בשיניים שהרי המן כבר היה טחון היטב קודם אכילתו. זהו גם מה שנאמר בו (במדבר שם) 'והיה טעמו כטעם לשד השמן', שבזמן אכילתו לא הוצרך בכלל ללעיסה, ואכילתו הייתה כאכילת התינוק היונק משדי אמו. עוד אמרו חז"ל (ילקוט שמעוני בשלח רמז רנח) 'שלשה שמות נקרא המן, לחם דבש שמן, לחם לנערים, שמן לקטנים, דבש לזקנים'. והתבאר אם כן שדווקא במתנתו של משה הייתה אכילה שאינה מצריכה לעיסה בשיניים, ויש במן הפקעה מוחלטת ממדרגת 'הקהה את שיניו'.

ובזה נתקן ה'סרב' של משה בתחילת שליחותו, שנעשה בו 'סבר פנים יפות', על ידי נתינת מתנה שהיא הפך מ'חמיצות הפנים' שיש באכילת הבוסר. לעומת זאת בחטא אדם הראשון, אכילתו הייתה במדרגת בוסר, קודם זמנו, אבל באכילת המן הייתה האכילה באופן שלכל אדם היא ניתנה כפי הראוי לו, באופן הכי מוכן וראוי שיש, וזו מדרגת מתנתו של משה, שהיא ההפך ממדרגת בוסר.

מדרגתו של משה כשפתיים ולא שיניים

אמרו במדרש (שמו"ר א כו) שכשהביאו את משה לפני פרעה נטל כתרו והניחו על ראשו, ואמרו לו החרטומים שהוא עתיד ליטול מלכותו ממנו. והביאו שתי קערות אחת של אש ואחת של זהב, כדי לבדוק אם יש בו דעת, ובא גבריאל ומשך את ידו אל האש, ונטל גחלת והכניסה לפיו, ובכך נעשה 'ערל שפתיים'.

זכירת השבת על היין דווקא לתקן חטא עץ הדעת

דרשו חז"ל (פסחים קו.) 'תנו רבנן ז'כור את יום השבת לקדשו' (שמות כ ח), זוכרהו על היין', זכירת השבת על היין דווקא, היא המדרגה של קודם לחטא עץ הדעת, שהרי אם לא היה אדם הראשון מקדים ואוכל ממנו בערב שבת, היה מקדש את השבת על היין. נמצא שמדרגת 'כי טובים דודיך מיין' היא מדרגת שבת קודש, שבה מתעלה היין ממדרגת הבוסר של חטא עץ הדעת, ומתעלה למדרגת 'טובים דודיך מיין', שהיא שלמות הנבואה וההארה.

וזהו מה שאמרו חז"ל (פסחים קט.) 'בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר וכו', ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין'. הבשר הוא תיקון ל'שבר', על ידי 'בשורות טובות', דהיינו שהשבר נהפך לבשורה. וכשהשבר נתקן אזי אומרים 'סברי מרנן', דהיינו שה'בסר' נהפך ל'סבר', כמו שאמרו בגמרא (ע"ז לה.) "כי טובים דודיך מיין", אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה', שזהו הסוד המתגלה ב'נכנס יין יצא סוד' (עירובין סה.), דהיינו שיש באדם עצמו סברה שלימה, שהרי אין מוסרים סודות תורה אלא לחכם ומבין מדעתו (חגיגה יא:), שם מתגלה התיקון של הבוסר, ובכך יש שמחה שלימה.

של משה היא מדרגת יונק, מתנה שהיא אכילה בשפתיים לבד, מדרגת 'לבן שיניים מחלב'.

רוממות קדושת הדיבור בנבואת משה

בפה האדם עושה שתי פעולות, אכילה ודיבור. עיקר כח האכילה הוא בשיניים, ועיקר כח הדיבור שבפה הוא בשפתיים. משה רבינו העלה את מדרגת אכילתם של ישראל למדרגת הדיבור, שאף אכילתם הייתה בשפתיים. וזה כדי שאכילתם תהיה מקבילה למדרגת התורה שהם קיבלו, על דרך מה שנאמר (משלי ט ה) 'לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי'. גם במדרגת נבואתו של משה נאמר (שם יב ח) 'פה אל פה אדבר בו', דהיינו שקבלת הנבואה של משה הייתה באופן של שפתיים.

על מתן תורה נאמר (שיר השירים א ב) 'ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין', דהיינו שנבואתו של משה רבינו לא הייתה בפה של דיבור, אלא בשפתיים דווקא, כשם שהנשיקה היא בשפתיים דווקא. בנבואה כזו אין צורך לשיניים כלל, כי נבואתו היא בבחינת תינוק היונק, ובבחינת מציצת ענבים.

נבואת משה מ'נשיקות פיהו' על ידי שפתיים

הבוסר הוא ענב שאין בו אפשרות למצוץ, אלא רק ללעוס בשיניים. לעומת זאת המדרגה העליונה של נבואת משה, היתה באופן של 'נשיקות פיהו' בשפתיים בלא שיניים. על מדרגה זו נאמר 'כי טובים דודיך מיין', כי הענבים עלו ממדרגת הבוסר למדרגת ענבי יין, מדרגת השפתיים. ומדרגתו של משה מעלה את מדרגת 'אבות אכלו בוסר', למדרגת 'לבן שיניים מחלב', למלבין שיניים לחבירו, מדרגת הדיבור שבשפתיים, וזהו שורש התיקון.

ב-ס בסר בלבפידיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33528214

סוגיות במחשבה

בוסר

ופעמים בוסר נקרא פג - פגה, כמ"ש רש"י (עירובין, עז, ע"א) וז"ל, פגה - תאנה בוסר, עכ"ל. אולם עיין מסכת עוקצים (פרק ג, משנה ו) שאמרו, פגין - בוסר. והיינו ב' דברים, כמו שפירש שם הר"ש משאנץ, וז"ל, פגין - תאנים שלא נתבשלו, כדתיב (שה"ש, ב) התאנה חנטה פגיה. בוסר - ענבים שלא נתבשלו, ואמרינן בפרק מקום שנהגו (נג, ע"א) הוא בוסר הוא גרוע, ושיעורו כפול הלבן, עכ"ל.

ואופן תיקון הבוסר, כפשוטו, ע"י שממתין עד שיגדל כראוי. אולם תיקון נוסף יש בו בגדלותו, כמ"ש בספר הברית (ח"א, מאמר יא, תבנית כל הדצח"ם, פרק ג) וז"ל, שיש לצומח תנועה בכמות ואיכות. בכמות - הוא מה שהצמח קטן הכמות (כבוסר) מתפשט למעלה לד' רוחות ונעשה גדול הכמות. באיכות - הוא מה שהפרי או העשב בהיותו בוסר איכותה מר, וכשנתבשלה כל צרכה נשתנה לשבח ואיכותה מתוק, עכ"ל. ולכך פסק הרמב"ם (שמיטה ויובל, פ"ה, ה"ט) וז"ל, אין אוספין פירות שביעית כשהן בוסר, שנאמר תאכלו את תבואתה, אינה נאכלת עד שתעשה תבואה, אבל אוכל מהן מעט מעט בשדה כשהן פגין וכו', עכ"ל. ועדיין הבוסר צריך לקרקע, ועיין רמב"ם (מעשר שני ונטע רבעי, פ"ט, ה"ב). ולכך ברכתו אינו ברכת העץ אלא ברכת בורא פרי האדמה. עיין עקידת יצחק (שער פ"ד). וי"א שהכל. עיין או"ח (סימן רב, סעיף ב').

בסר, פרי שאינו בשל כראוי. וכת"ב (ירמיה, לא, כח) אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה. וכת"ב (ישעיה, יח, ה) בסר גמל. ופירש המלבי"ם (שם) וז"ל, גומר של בוסר הם ענבים שלא נתבשלו עדיין, עכ"ל. ובלשון הרד"ק (ספר השורשים, ערך בסר) והוא הפרי שלא נתבשל כל צרכו, עכ"ל.

וכתב רש"י (שבת, יט, ע"א) וז"ל, בוסר - ענבים בתחילתן כשהן דקין מוציא מהן משקין לטבל בו בשר, לפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ, עכ"ל. ועוד כתב (פסחים, כה, ע"ב) וז"ל, גוהרקי דערלה - בוסר של זיתים קטנים משום רפואה, עכ"ל. ועיין רש"י במנחות (פו, ע"א) וז"ל, לפי שמשיר את השיער - לפי שהוא בוסר ויש בו כח, עכ"ל. ומצד הקלקול כתב רש"י (סנהדרין, לט, ע"א) וז"ל, בוסר - ענבים קודם בישולם ומקדין את השינים, עכ"ל. ועיין שבילי אמונה (הנתיב הרביעי, השביל הראשון, ונתיב החמישי, השביל העשירי) וז"ל, בוסר - הוא קר ושובר כח המרה הירוקה ומכבה חום הדם ומחזק האצטומכא ועוצר הבטן ומעורר התאווה, עכ"ל.

ושיעור גודלו, כתב רש"י (סוכה, לו, ע"א) וז"ל, הבוסר - קטן כפול הלבן, עכ"ל. ועיין תוס' (סוכה, לא, ע"ב, ד"ה שיעור אתרוג קטן). עוד כתב רש"י (סוכה, לו, ע"א) וז"ל, הבוסר - קטן כפול הלבן, עכ"ל. ועוד כתב (גיטין, לא, ע"א) וז"ל, ובשעת כניסת מים לבוסר - כשהן כפול הלבן נקראים בוסר, וכשלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעצור מהן כל שהוא היינו כניסת המים. ל"א, היו כותשין הענבים כשהן בוסר ונותן לתוכן מים ונעשין חומץ לטיבול, עכ"ל. ועיין פסחים (נג, ע"א).

מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ס / ב-ר / ס-ר

ב-ם

ועיין ילקוט ראובני (חיי שרה, אות כט) וז"ל, כשבא אברהם לקנות מערת המכפלה שהוא דרך עיר יבוס, וע"ש נקרא יבוס, לא מכרו עד שכתר עמהם ברית ונשבע שכשיכנסו בניו לא"י לא יקחו ארץ יבוס כ"א ברצון עיר יבוס וכו', וכשכבש (דוד) עיר יבוס עם כל זה קנאו במאה שקלים אותו יבוס היה מניע אבימלך וכו' עיי"ש.

והבן שיש אחיזה ליבוס במערת המכפלה טרשים של א"י. ויש לו אחיזה במקום ארון של קה"ק. וע"ש כן נקרא ארונה היבוס, ארון-ה (עין מגלה עמוקות וישב), ולכך נקרא יבוס לשון אבוס, כמ"ש חז"ל, שהוא אבוס מטובה של א"י. ולפיכך הוא בחינת סיבוב, שסובב ומקיף את כל א"י, מן מקום טרשים מערת המכפלה עד מקום ארון.

ואצלו מתקיים כבס ביין לבושו, כבס כ-בס כי כבוס לשון סוב, שסובב ומחזיר הבגד למצב הראשון בנקיותו. (ולהיפך סנחריב, סב-נחרי, מבלי האומות ומסובבם מהכא להתם ומהתם להכא. והופכם למובסים). ואיתא בירושלמי (עין ילקוט שה"ש קע"ב), שגלגולותו של ארונה היבוס נמצאו תחת המזבח. גלגלת לשון גלגל המסתובב. (ועיין בספר שיח יצחק חלק א', דרוש בענין ב' נונים של ויהי בנסע אות קנד ואילך.). ולהיפך, ב - ס, לשון בסיס, שיבוס הוא הבסיס לכל ישיבת הארץ.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוס, סבא, יבוס, כבס, סביב, סבל, אביאסף, סב, יסתבל, נסב, סבתא, מובס, מוסב, סנחריב, תבוס, בסר.

ויכבסו בגדיהם. ויכבסו, כ-בס. והנה יציאת בני מצרים היה באופן של "ויסב", לשון סוב, סבוב, פן ישובו מצרים. ומעין היציאה כך שורש הכניסה לא"י שיש בה ז' עמים. ואחד מהם "יבוס" סב-י. ועליו נאמר (יהושע טז סג) ואת היבוס יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם וישב היבוס את בני יהודה בירושלים עד היום הזה. וע"ז כתיב סובו ציון והקיפוה. וזהו בחינת סבל מן היבוס שלא נסתלק מא"י אלא נשאר מתבוסס בה. והבן שיש ז' עמים, ועוד ג' עמים, קני קנזי, וקדמוני, שג' אלו רק לעת"ל יכבשו, והממוצע בין ז' אלו לג' אלו הוא יבוס, שאע"פ שהוא מז' עמים שמצוה להורגם, מ"מ עדין נשאר בא"י, שהוא מעין ג' אלו שלא צוו לכובשם השתא. כי בתוקף מדת הגבורה שבו (עין ספר המפואר הקדמה) עדיין תקיף וחזק בא"י. וזהו בחינת בסר, דבר חזק שאין בו עדיין לחות של מים.

ועיין קהילת יעקב (ערך יבוס) ואמר יבוס לשון דריסה, (תהלים ס"ד, קח, יד) יבוס צרינו, בוססו את חלקת (ירמיה יב, ג) והיינו שעדין יש לו דריסת רגל בירושלים. ועיין ספר עשרה מאמרות (מאמר חקור הדין ח"ד פ"ד) שכתב, "ואין ספק ששם יבוס נגזר מלשון דם תבוסה שהוא תערובת הדם שיצא מחיים עם הדם שיצא לאחר מיתתו". ולפ"ז זה גדרו של יבוס, תערובת, שעדיין מעורב בישיבתו יחד עם בני"ש שכשם שיצאו עם בני"ש ערב רב, ומחמתם נצרך "ויסב" את העם, ערב רב כנודע, כן בכניסה לא"י יש מעין אותו ערב רב, תערובת עם בני"ש, והוא היבוס. ועיין עוד בדבריו שם וז"ל, ובימי יהושע כתיב, ואת היבוס יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם, ובספרי פרשת ראה, אמר ר' יהושע, יכולים היו אבל אינם רשאים, וטעמא דמילתא, כי היתה המצוה הזאת מיוחדת לדוד ואנשיו. עכ"ל. והבן שדוד, ממוצע בין ו-ז, לעוה"ב, כן יבוס כנ"ל בין ז' עמים מדרגת עוה"ז, לג' עמים מדרגת עוה"ב.

ב-ר

אחד ועי"ז נפרדו חלקיו. תערוכות, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערוכות של אור וחשך, אור וצל דקלקול. והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבוזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש לגלות. משא"כ בחינת תערוכות הוא בחינת סנחריב שכלל את האומות יחדיו וערבבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זהו דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערוכות של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-עירוב דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיקון הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האיר ממזרח צדק"ן ועל הארת חמה דתיקון נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרבן, חברון, נבוכדראצר, מכבר, נבוזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, בחר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברח, בשר, גבר, גיבור, כגור, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עבירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, ברזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, ברנע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר,

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. ברך-בר-ך. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברק, בר-ק. כי התערוכות יוצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור, מים, רקיע), וזהו באר. לשון ביאור, ברור אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנולד בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברבקה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת באם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת בסר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מגין ריבוי הגמור. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור), רב-ח. וכאשר זהו בתיקון זהו בחר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן ברית, בר-חי, שמברית מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת פרוז ע"י תערוכות במקום

ס-ר

הראשונים סופרים, ואמרו חז"ל בקדושין, מפני שהיו סופרים אותיות של תורה. סופר, סר-פו. שע"י שסופרם מקבצם, מעין בחינת דבר שבמנין לא בטיל. ובדקות עצם ספירתם הוא צרירתם יחד. וזהו בחינת רכס, מלשון חיבור, רכס הרים וכו', רס-כ. וכן בחינת קרסים, קרס, ק-רס, היפך לשון קריסה. ושורש צרופים הוא בחינת סדר, סר-ד. ושורש הסדר במחשבה. וכאשר מחשבתו אינה מסודרת, זהו בחינת סחרחר, סר-חחר.

והנה אסור, או-סר, מהותו בבחינת לא תסור מן הדבר וגו' ימין ושמאל לא - סר. וזהו מוסר, מו-סר, המיסר את האדם לבלתי סור לדבר האסור. וכאשר אינו סר אלא נשאר במקומו, זהו בחינת סגר, סר-ג, סגור לבלתי סור. ומעין כך נותנין בפה הבהמה לבלתי תסור להיכן שאסור, רסן, רס-ן.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלסר, אסור, אסיר, אסנפר, אסר, סתר, אסתר, אריסי, ארתחשטא, חסר, מוסר, מסמר, מרס, מספר, מסתר, סגר, סיר, סירות, סגורים, סער, ספירים, ספר, ספרד, בסר, פרסות, פתרוס, קרסים, ברקוס, רסה, גרסה, סר, חרס, חרסה, סהר, מסגר, מסדרון, מספר, קרסו, סורר, סמדר, ספיר, סרדי, רמס, סרפד, פרדס, פרס, רפס, סכר, רכס, גרס, יסבר, סחר, סרח, כרכס, תירס, מסרפו, סיסירא, כרפס, רסן, סורר, מוסרה, כרסם, מסגר, סרן, סמדר, מרמס, מחסור, מרסנא, מסחר, סרבים, סגריר, מרכסי, סוחר, רעמסס, סריס, סחרחר, סברים, סירים, סופר, קירס, סמר, סחרת, סנפיר, סמגר, שלמנאסר, סרגון, סנחריב, סרה, רסיס, סרעפת, סרד, פלנאסר, סרח, רפסודה, פתרוס, עריסה, קיתרוס.

חסר, ח-סר. כאשר מסירים דבר, נעשה חסר במקום ההסרה, ויש שחסר בתולדתו, והוא בסר, ב - סר. וכאשר פעולת ההסרה היא מבנין, זהו סתר, ת-סר. וזהו רעמסס, רס-עמס, כמ"ש שהיה מתרוסס. ובאופן חלקי, כאשר נותנים מסמר בבנין, המקום שאליו נכנס המסמר, מתרוסס. מסמר, ממ-סר. ודבר שעשוי מחלקים אלו נקרא חרס, רס-ח. והחלק שאותו מסירים, אף בו חלה הסרה, ונעשה רסיס, רס-יס. וכאשר צורת ההסרה, שהדבר נעשה לרסיסים, זהו קרס, ק-רס. וכן רמס, רס-מ, שע"י שרומס נעשה רסיסים. וסנחריב, סר-נחיב, נקרא כן ע"ש שרוסס את כל האומות, והפך כל אומה ואומה לרסיסים, ע"י שבלבל את האומות. והשורש לכך באומה הנקראת פרס, פ-רס, לשון פרוסה, חלק. וזה בחינת אסתר שהיתה בימי פרס, את - סר, היינו פרור האותיות מראשית א', לאחרית ת', אי חיבור ביניהם אלא פרוד.

ורסיס דתיקון הוא בחינת רסיסי לילה, ונקרא יום סגריר, סר-גיר. אולם עיקרו בלילה בזמן הארת הלבנה - סהרא, סהר, סר-ה. ולילה ניתן להריון, כח ההולדה מן הטיפות. ומי שאין בו כח זה, נקרא סריס, סר-יס. סריס אותיות רסיס. וכאשר יש פגם ברסיסים אלו, והיינו שהולד אינו כראוי, זה בן סורר ומורה. סורר, סר-ור. וכאשר הולד עדיין בקטנותו ממש, הוא קרוב לבחינת רסיס כנ"ל. ואזי מוטל בעריסה, רס-עיה.

ושורש מקום צרוף הרסיסים, הוא ספר, סר-פ, שבתוכו מצורף אותיות, שהם בחינת רסיסים רבים. ומעין כך כלי בישול הנקרא סיר, סר-י, שבתוכו נותנים חלקי אוכל רבים, שהם רסיסים. וכאשר האדם עוסק בספר, אזי מכניס לתוכו רסיסים אלו ונעשה כלי מעין סיר לרסיסים אלו. וזש"כ גרסה נפשי לתאוה. גרס, ג-רס. וכן נקראו

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בוסר
מילון ערכים בקבלה
בוסר

בלבביפדיה קבלה

בוסר

אור א"ס

ביחס לאור א"ס, כל הנבראים בוסר.

צמצום

חלל, חסרון, גורע. ונקרא גרוע הן מלשון שיש בו גרעין. כן משמע בערוך. והן מלשון חסרון. ואמרו (ברכות, לו, ע"ב) הוא בוסר, הוא גרוע (אולם בירושלמי אמרו, א"ר יונה משיחילו מים, כד"א כי יגרע נטפי מים), בוסר בגימט' חסר. ובוסר הוא צמצום הפרי. וכמ"ש (ב"ר, נח, לא, ד"ה קץ) קץ כל בשר בא לפני, הגיע זמנם להיעשות בוסר, הגיע קץ קטיגוריה שלהם. ועיין מבי"ט על פרי שירה, גפן אומרת

מצרים. ועיין דן ידין (מאמר יג, אות טז) וז"ל, וחדר זה ביטל שר של מצרים, פירוש, חדר זה הנקרא חרס (גימט' בוסר) היא מבטל שר מצרים הנקרא סורב (אותיות בוסר), שהוא מלשון מסרב ואינו רוצה. סוס ורכבו רמה בים, ר"ת סורב וכו'. ואסור לרחם עליו, אבות אכלו בוסר, עכ"ל, עי"ש. ומעין כך עיין קהלת יעקב (ערך שר מצרים).

קו

קו אחד, וסילוקו נטייה לשני הצדדים, ודו"ק. וזהו בסר, ב-סר, והיינו סר לב' הצדדים.

עיגולים

סוד הגלגול. וכתב במגיד מישרים (מקץ) וז"ל, איכא למתמה ברזא דגלגולא, דאי גופא חב מאי דינא הוא בגופא אחר יסבול עונשא, הא דמי למאי דכתיב אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהנה, עכ"ל.

יושר

אמרו (סנהדרין, לט, ע"א) וא"ר יוחנן, שלש מאות שועלים היו לו לר"מ, ואנו אין לנו אלא שלש, אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה, מאזני

צדק אבני צדק, צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו. וזהו כנגד יושר, ג' קוים.

ועיין מנחת חינוך (מצוה רכא, אות ד) וז"ל, דסמדר ובוסר הוא קודם הבאת שליש, ולא נתחייב במעשרות, ומ"מ הוא פרי, עכ"ל, עי"ש. ובשו"ת חתם סופר (או"ח, קפא) כתב וז"ל, שיעור בוסר בענבים כפול הלבן, אין הכוונה בגודל פול הלבן, אלא כפי שיעור גודל ענבים בינונים, עכ"ל. ועי"ש שבוסר הוא באיכות, וביצה בכמות. עי"ש בהרחבה.

שערות

אמרו (מנחות, פו, ע"א) תניא, ר' יהודה אומר, אנפקנון (פרש"י - דתני במתנ', היינו שמן זית וכו') שמשיר את השיער (פרש"י, לפי שהוא בוסר ויש בו כח). עיין ר"ש משאנץ (מעשרות, פ"א, מ"ג) וז"ל, משיקרחו - פירות הללו כשהן בוסר מכוסין בשורות דקות, וכשמתחילין להתבשל מתרחקין מעט מעט, ובגמר בשולן נופל הכל, עכ"ל. ועיין הכתב והקבלה (דברים, יד, כח) וז"ל, הקליפה המקפת את התאנים כשהם בוסר, היא נקראת שער, עכ"ל, עי"ש.

כתב הערוך (ערך בסר) וז"ל, כי השעורה אביב, תרגום ירושלמי שעריא הוו בסיר.

אזן

אמרו (ב"ר, שמות, ג, א) בשעה שנגלה הקב"ה על משה, טירון היה משה לנבואה, אמר הקב"ה, אם נגלה אני עליו בקול גדול אני מבעתו, בקול נמוך בוסר הוא על נבואה, עי"ש. וביאורו, עיין ערבי נחל (שמות, דרוש א, ד"ה ובמד"ר).

חוטם

בוסר ר"ת ובקעתי רוח סערות בחמתי (יחזקאל, יג, יג). ובסר ר"ת רוח סערות בחמתי. ומנגד כתיב (תהלים, עז, י) השכח חנות אל אם קפץ - באף רחמיו סלה, ר"ת בסר.

וע"כ נקראים החטאים בשם "בסר", שהוא פרי שלא נגמר עדין, כמ"ש אבות אכלו בסר, עכ"ל. והוא בחינת אכילה פגה. עיין סנהדרין (קז, ע"א). ואברבנאל (שמואל, ב, יב, יד). ושער הפסוקים (שם). ושל"ה (שלח, תורה אור, ג, טו). ועיין מדרש יונתן (בראשית, מאמר ט). וחת"ס (תורת משה, בראשית, ב, יז). ופנים יפות (ויקרא, א, ד).

אריך

אריך - סבא, אבא - אב, ז"א - בן. ונקרא בן בנו של אריך. ועיין תשובות הגאונים (סימן שכב) ששם נתבאר משל השועל והארי, שאמר השועל לארי שאין הפורענות באה עליך אלא בן בנך נתפס בה, א"ל הארי אבות אכלו בסר שני בנים תקהינה, עיי"ש. אולם יעויין סנהדרין (לט, ע"א), וברש"י (שם), וביד רמ"ה (שם).

אבא

כתיב (ירמיהו, לא, כח) בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה. וכן ביחזקאל (יח, ב) כתיב, אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה. אב - אביב. ונקרא אביב מלשון אב - התחלה. ובתרגום ירושלמי תרגם אביב (כי השעורה אביב), בסיר.

אמא

בוסר הוא בבחינת קטן הצריך עדיין לאמו, כי אין לו קיום מעצמו, ודו"ק. ויש בוסר שזהו שלב בתהליך גידולו, ויש שנשאר כך לעולם, כמ"ש בתוס'. ועיין שו"ת חכם צבי (קסה) וז"ל, כל שהוא עתיד ליגדל יותר ולא נתגדל עדיין ראוי הוא ליקרא בוסר, טפי מאותו שאינו עתיד ליגדל יותר, שהרי נגמר פריו, עכ"ל, עיי"ש.

ז"א

כתיב (ירמיהו, לא, כח) אל תאמרו אבות אכלו בסר ושני בנים (ז"א - בן) תקהינה, כי אם איש בחטאו יומת, כל האדם האוכל בסר תקהינה שיניו בעצמו. ועיין אגרא דכלה (בחוותק, ד"ה והנשארים). ושפתי צדיקים (כי תשא, ד"ה בפסוק פוקד עון). ועיין ברכות (ז, ע"א). וכתובות (ח, ע"ב).

ריח. וכתב בשו"ת הרדב"ז (ח"א, סימן מד) וז"ל, כללא דמלתא, אין לך דבר של ערלה שיהיה אסור להריח בו אלא אילן הנטוע לפירות מאכל ומריח בפירות עצמן אפילו בעודם בוסר ולא בעודם סמדר, עכ"ל.

פה

בוסר - בושר (עיין ערך קטן עינים - שבירה). בושר ר"ת והייתי רוח שקר בפי (מלכים, א, כב, כב). אכילה. וז"ל הסמ"ג (ל"ת, מצוה קלה) בוסר אינו ראוי לאכילה, כי אותן שאוכלין בטלה דעתן אצל כל אדם, עכ"ל. ומברכים עליו בורא פרי האדמה, ולא העץ. ועיין שו"ת רדב"ז (ח"ד, סימן אלף קל"ז, מג) שביאר מדוע ברכתו אדמה ולא שהכל. ועיין שו"ת הרשב"א (ח"א, סימן תרפ"ב).

עינים - שבירה

בסר, בשר (תרגום בשר בארמית, בסר). (ועיין רש"י, שבת, יט, ע"ב, שפעמים מטבילים במשקה בוסר בשר, ודו"ק. ופעמים נקרא בוסר, ופעמים בושר, עיין שביעית, פ"ד, מ"ח, ועוד). ועיין רש"י הירש (לך לך, יב, א) וז"ל, בשר, לבוש הגוף. בסר, מעטהו של הפרי, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עוד בדבריו (נח, יא, ו) וז"ל, הבוסר נקרא כן ע"ש בשר הענב, עכ"ל. וכן בסר - בשר, לשון בשורה (כמ"ש בערוך, ערך בסר), וכאשר זהו בשורה שאינה טובה ח"ו, שזהו בשורה שייעשה בוסר או ישאר המצב כבוסר (עיין מילון ערך בארמית, ערך זה), מתהפך אותיות בשורה לאותיות שבורה.

וד' חשובין כמתים, וחד מהם מצורע. ועיין פתרון תורה (פרשת אשה כי תזריע) שע"ז נאמר אבות אכלו בסר וגו'. ועיין ויק"ר (תזריע, טו, ה).

עתיק

כתב בלקוטי הלכות (חור"מ, טוען ונטען, ה"ג) וז"ל, ועקר כל החטאים והפגמים נמשכין ממה שממהרין לקח הדבר קדם זמנו, ואינו מתגבר על תאוותו להמתין עד יבוא עתו בהתר (סוד כתר, המתן לי זעיר, כתר - עתיק), כמ"ש ז"ל (יומא) בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך יתנו לך וכו'. וע"כ עקר חטא אדה"ר היה רק מה שלא המתין בזווגו עד שבת (ואילו המתין, עתיק היה מעלהו לא"ק),

ראשית - ביכורים. ואמרו (ירושלמי, ביכורים, פ"ג, ה"א) ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, בשעת הבאה פרי, הא בשעת הפרשה, אפילו בוסר.

זית. ואמרו (תוספתא, עוקצין, פ"ג, ה"ח) ר' נחמיה אומר, זיתים בוסר שסחטן, עד שלא באו לעונת המעשרות, משקה היוצא מהן טהור, שאינו אלא שרף. וכתב רש"י (פסחים, כה, ע"ב) וז"ל, גוהרקי דערלה - זיתים קטנים, משום רפואה, עכ"ל.

בינה

יין, ענבים. וכתב במלבי"ם (ישעיהו, יח, ה, פרוש המלות) וז"ל, גומר של בוסר הם הענבים שלא נתבשלו עדיין, עכ"ל. ועיין ברכות (לו, ע"ב). ומדרש שמואל (טז, א, ד"ה גפן ממצרים). ופרש"י (שבת, יט, ע"א) וז"ל, בוסר - ענבים בתחילתן כשהן דקין, מוציא מהן משקין לטבל בו בשר, ולפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ, עכ"ל. וכתוב (איוב, טו, לג) יחמוס כגפן בסרו. וכבר הרחיבו הראשונים בדיון יין נסך בבוסר.

לב. ואמרו (ב"ר, נח, לד, טו) והסירותי את לב האבן מבשרכם וגו', לב בשר, לב בוסר של חבירו. וכתב הערוך (ערך אהיני) וז"ל, וכל בוסר בלשון תלמוד, אהיני. ובפרק המקבל (ב"מ, קיג) בגמ' דהמלוה, מאן דאכיל מרירא אליבא ריקנא, פירוש, האוכל פגי תמרה קודם שיטעום כלום, עכ"ל.

דעת

דעת דקלקול עמלק, ב' צדדים שנעשה ספק. וכתוב (איוב, לד, כו) תחת רשעים - ספקם במקום רואים, ר"ת בסר. ופירש המלבי"ם (שם) וז"ל, במקום שיש שם רשעים שה' רוצה שישאר ספק בלבם, ולא יתברר להם בגילוי שה' מעניש את הרשעים, עכ"ל, עיי"ש. דעת דקלקול, תערובת כלאים. וכאשר זהו בוסר כפול הלבן, זהו כלאים עם זרעים. עיין רמב"ם (כלאים, פ"ה, ה"ד).

אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה. וכתב הרמב"ם (נגעים, פ"ד, מ"א) וז"ל, פירוש קיהנה, מניעת זה הדעת והריחוק ממנו, עכ"ל.

ושער המצות (יתרו, מצות כיבוד אב ואם ואח הגדול, אות ב), (ולקוטי תורה, וירא), ושמן ששון (שם).

נוק'

שם ב"ן גימט' בהמה, כנודע. שורש למדרגת בהמה. ואמרו (ב"ק, נט, ע"א) אכלה (בהמה) פגים או בוסר, רואין אותן כאילו ענבים עומדים ליבצר.

כתב בקהלת יעקב (ערך בוסר) וז"ל, בוסר גימט' דא נוק' מסאבא, עכ"ל. נדה. ואמרו חז"ל (ילק"ש, ויקרא, יג) שכאשר באים על נדה הולד פגום, בחינת אבות אכלו בוסר וגו'.

הערוך בערך בסר הביא את הגמ' (כתובות, טז, ע"ב) כוס של בסורת, ופירש, מאי כוס של בסורת, כוס של יין תרומה מעברין לפנייה, כלומר זו ראשית כתרומה שהיא ראשית. ובגירסא דידן, בשורה.

כתר

כתר - כרת. וכתוב (ישעיהו, יח, ה) ובשר גמל יהיה נצה (וזהו בצדיקים) ו"כרת" המזלזלים במזמרות (וזהו ברשעים). עיין משמיע ישועה מבשר טוב (השלישי, נבואה ג, ד"ה ומתי תהיה). נזיר - נזר - כתר. ונאסר לאכול אף ענבי בוסר (עיין רמב"ם, נזירות, פ"ה, ה"ב) מפני שהם לחיים, כמ"ש בגמ'.

חכמה

כתב בתולדות יעקב יוסף (ויקרא, אמור, ד"ה וענף עץ) וז"ל, מוסר השכל לכללות העולם, שסוברין שעושין מצות, ובאמת הם עבירות. וז"ש אבות אכלו בוסר, שהמחשבה נקרא אבות בחושבו שהוא עושה מצוה, ובאמת הוא בוסר, עכ"ל. כבוד. וכתוב (משלי, ג, לה) כבוד חכמים ינחלו. וכתב הרד"ק (שופטים, ט, ד) דבר ה' בזה, תרגומו, בסר. ועיין עוד בדבריו (שם, יט, ב). וכתוב (ירמיה, לא, כח) שיני בנים תקהינה. וישנם ל"ב שיניים, כמנין כבוד.

ועיין פרי מגדים (אגרות, אגרת ד'. וסימן א, אות ב). ועיין סוטה (ה, ע"א) בשר, בושא סרוחה רימה, או לחילופין בושא, עיי"ש.

חסד

לבן. ואמרו (ברכות, לו, ע"ב) ואמר רב אסי, הוא בוסר, הוא גרוע, הוא פול הלבן. פול הלבן ס"ד, אלא שיעורו כפול הלבן, ופעמים קראו הראשונים בוסר אף לפני שיעור כפול הלבן. עיין תי"ט (מעשר שני, פ"ה, מ"ה).

תאווה. ועיין ירושלמי (שביעית, פ"ד, ה"ז) שכן דרך הקיהות אוכלות אותו (את הבוסר). והיינו שאוכלים אותו לעורר תאותם, או מחמת תאותם, ודו"ק.

מים. ואמרו (גיטין, לא, ע"א) בשלשה פרקים בודקין את היין, וכו', ובשעת כניסת מים בבוסר. ואמרו (שביעית, פ"ד, מ"ח) הבוסר משהביא מים. ועיין רש"י שם (בגיטין). וכתב במדרש שמואל (אבות, פ"ה, משנה כ) וז"ל, הבוסר מימיו נאמנים מסירים כל חלי וכל מכה כפי דעת חכמי הרפואה, וגם מרורה את צמאוננו, עכ"ל, עי"ש.

גבורה

חוזק. וכתב רש"י (שבת, יט, ע"א) בוסר - ענבים בתחילתן כשהן דקין, מוציא מהן משקין לטבל בו בשר, לפי שהוא חזק וקרוב להחמיץ, עכ"ל (ועיין רש"י, גיטין, לא, ע"א, ד"ה ובשעת כניסת). וכן לשון רש"י במנחות (פ, ע"א) לפי שהוא בוסר ויש בו כח, עכ"ל.

תפארת

תתקע"ד דורות שקומטו בלא עת, סוד ת"ת - עקד, ודו"ק. וכתב רבי משה ליאון (הגדה של פסח) וז"ל, אבות אכלו בוסר ואנחנו עוונותיהם סבלנו, הם תתקע"ד דורות ששתלם בכל דור דור, עכ"ל.

שמש. וכתב בהכתב והקבלה (שמות, כג, יט) וז"ל, הפרי והתבואה טרם בוא פעולת חום השמש עליהם הם בוסר ואינם ראויים לאכילה, וכבוא השמש עליהם פועלת בהם להכשירם לאכילה, עכ"ל.

נצח

נה"י. ועיין קהלת יעקב (ערך בוסר) וז"ל, בוסר ר"ת רחל סנדל והמה בעשיה. גם ר"ת

בו סנדל רחל, ששם תוקף הדינין. וז"ש (ירמיה, לא, כח) אבות אכלו בוסר, שירדו לעשיה. והנה בעשיה הוא נצח הוד יסוד דנוק' כמ"ש בערך עשיה, וע"כ בוסר גימט' זה נצח והוד ויסוד עם הכולל, עכ"ל, עי"ש.

הוד

עיין קהלת יעקב (ערך בוסר) וז"ל, ונודע (פע"ח, שער העמידה, פרק יז) דרחל הוא בהוד רגל שמאל דזעיר, ע"כ בוסר ר"ת למפרע, רגל שמאל והוא ברחל, עכ"ל, עי"ש.

יסוד

תיקון שז"ל. עיין שער רוה"ק (יחוד כז), ושמן ששון על שער הכוונות (דרושי הלילה, דרוש ח, אות כב) שעז"ז נעשים בוסר, עי"ש. ועיין רמח"ל (תיקונים חדשים) שכאשר קדושת הזווג אינו כראוי, אזי הבנים בבחינת אבות אכלו בוסר וגו'. ועיין ערך קטן נוק', בענין בא על נדה. ועיין זוה"ק (ח"ב, רמד, ע"ב) דרגה שתיתאה, וכו', "גוהרקי" דערלה, והוא בוסר. ואמרו (נזיר, לד, ע"ב) אף "כל" (דייקא יסוד מדת כל) פרי מאי היא, גוהרקי. עיין תוס' שם. ועיין תי"ט (מעשר שני, פ"ה, מ"ה). ומנחת חינוך (מצוה רכא, אות ד). ודבר אברהם (ח"ב, סימן כ).

מלכות

שביעית. ואמרו (ברכות, לו, ע"ב) אין קוצצין את האילנות בשביעית וכו', וב"ה אומרים וכו', והגפנים משיגרעו וכו', ואמר רב אסי, הוא בוסר והוא גרוע. ועיין ירושלמי (שביעית, פ"ד, ה"ו).

אתרוג. ואמרו (ירושלמי, סוכה, פ"ג, ה"ז) אתרוג בוסר אינו פרי. וכן הוא שם (ערלה, פ"א, ה"ה) פרי אתה פודה ואין אתה פודה לא בוסר וכו'. ועיין תנחומא (אמור, כ).

נפש

כתב במושב זקנים (ויקרא, ז, יט) וז"ל, ובשר זבח שלמיו - כלומר עונות של אותו האיש הזובח יצרו ומתודה עונו, ומפרש בשר כמו ובוסר, כי דבר ה' בזה, תרגום בסר. ביום קרבנו יאכל - כלומר באותו יום עצמו שמקריב נפשו

ח"י חוליות שבשדרה. וכתב בשפתי חכמים (קדושים, יט, ג, וז"ל, האשכול יש ממנו יוצאים מהשדרה שלו פיצולים מכאן ומכאן זו ע"ג זו ובאותן הפיצולים תלוי גרגרי ענבים יחד בקיבוץ אחד ומחוכרים כל הפיצולים עם הגרגרים שלהם זו האשכול. ויש ממנו שאין פיצולין יוצאין ממנו כלל אלא גרגרי ענבים תלויין מהשדרה שלו ויורדין מראש האשכול עד סופו (סוד רוחב ואורך, ודו"ק) וכו', אבל מי שאין לו משני המינין הללו אלא שהגרגרים כולם מקובצים יחד במקום אחד ואין שם שדרה כלל, והרוב מזה המין נקראים בוסר, ונמצאים בראשי הגפנים זה נקרא עולל, עכ"ל. ועיין מזרחי (שם). ויש בוסר שהוא שלב גידול, ויש שהוא כן לעולם, וכלשון רש"י (ב"מ, קה, ע"א) פריצי זיתים - כדמפרש, רשעי זיתים וענבים, שהן לעולם בוסר, שאין בישראל נגמר לעולם, עכ"ל. ועיין תוס' (סוכה, לא, ע"ב, ד"ה שיעור אתרוג).

יחידה

כל אחד משיג רק חלקו, יחיד - יחידה. וז"ל ר' צדוק (פוקד עקרים, אות ו) שכל אחד משיג אור אחר בהיות כל אחד בוסר בחלקו של חברו, כל אחד מכיר מקומו ואור השייך לו, עכ"ל, עיי"ש. ומעין כך כתב בשם משמואל (במדבר, תרע"ג) וז"ל, וכאמרם ז"ל (ב"ר, לד, בסופו) ונתתי לכם לב בשר, לב בוסר בחלקו של חברו, כי כאשר כל אחד יהיה דבוק ב"שורש נשמתו" ימשך לבו רק למה ששייך אליו, עכ"ל. ועיין אמרי אמת (תרפ"ט, שבת שובה, ד"ה במשנה; תרפ"ח, ערב יוה"כ, ד"ה את זו; סוכות, ד"ה שמיני עצרת).

להבה ומתודה על עונו, בו ביום יתכפר על עונו, עכ"ל.

רוח

לשון הרוחה. ואמר (תנחומא, מקץ, י) היערוך שועך לא בצר (בצר - בסר, ודו"ק) וכל מאמצי כח (איוב, ל, יט), א"ר אלעזר, לא תהא בוסר בשעת הרוחה שלא להתפלל. וביאורו, עיין קול שמחה (מקץ, ד"ה בתנחומא).

עיין קהלת יעקב (ערך בוסר) שבוסר ר"ת והוא בחינת רוח סערה, עיי"ש קצת בשינוי. וכן בסר ר"ת רוח סערה באה (יחזקאל, א, ד). וכן בוסר, שם כתיב והנה רוח סערה באה.

דור ההפלגה כנגד רוח דקלקול כנודע. ועיין שפתי כהן (בראשית, ו, ג) וז"ל, וכנגד דור הפלגה אמר הגיע זמנם להעשות בוסר, שלא נאבדו לגמרי, עכ"ל, עיי"ש.

נשמה

כתב באוצר החיים (קדושים, ד"ה וטעם מצות פרט) וז"ל, בסוד יפול מצדך אל"ף ורבב"ה מימינך, באותיות הקודמות לסופי תיבות, שהן לבן, סוד הקליפה הנקרא נבל (בוסר כפול "הלכן"), וס"ת פה"ך ז"פ י"ה, העולה עלה. ותכוין כי העלה הנ"ל יהיה נובל מעכשיו, ויפרדו הנשמות הנקשרים באילן הטמא, וזהו עלה נבל. ואח"כ תכוין אל הנשואים, סוד רי"ב ימ"י מן רבב"ה ימיניך, עולה בסר. ותכוין שעלו הנשמות בקדושה מעט מעט, שיעשו תחלה בסר, וכו', עכ"ל, עיי"ש.

חיה

ש"החינו. ועיין שו"ת הרדב"ז (ח"ד, סימן אף קטז, מג) האם מברכים על בוסר ברכת שהחינו.

מילון ערכים בקבלה בוסר

עכ"ל. והיינו שקיבל אברהם פגם זה מאביו וכל לידתו היה מפגם זה, ונולד מטפה פגומה.

ולתקן פגם טפה דקלקול, ובפרט טיפה של שז"ל, כתב בשער היחודים (פרק טז) על הפסוק יפול מצדך אלף ורבבה מימינך, וז"ל, אח"כ תכוין אל אותיות הנשארים לחבר כולם, והם אותיות ר"ב מן ורבבה, ימ"י מן מימינך, הם גימט' רס"ב, ויכון לחברם שיהיה אח"כ בקדושה, ושיעלו מעט מעט, ושיעשו תחלה להיות בקדושה בוסר (רסב - בסר), ואח"כ יהיו ענבים גמורים, כיצד, ע - מעלה, ג - מנבל, ב - מבסר, הרי ענב, ים - מן ר"ת יפול מצדך אלף, הרי ענבים מאילן הקדוש. וזהו ע"י י' היות שהם גימט' ר"ס, ועם ב' כללות שהם ה' חסדים וה' גבורות, הרי בסר, עכ"ל. עיי"ש פי"ז.

והרי שמחד ענבים זהו בוסר, דבר קשה, שורש מדת הדין כנ"ל, אולם מאידך הוא תחילת התיקון, שלב אחר שלב, עד תיקון שלם במדרגת ענבים.

כתב בקהלת יעקב, ערך בוסר, וז"ל, בוסר - בחינת נוק' דקליפה. וזש"א אבות אכלו בוסר, בוסר גימט' דא נוק' מסאבא. ועיין בערך ד' קליפות שבחינת רוח סערה הוא מלכות דקליפה, וע"כ בוסר ר"ת והוא רוח בחינת סערה, עכ"ל.

עוד כתב שם וז"ל, בוסר - ר"ת רחל סנדל והמה בעשיה, גם ר"ת בו סנדל רחל ששם תוקף הדינין (חזק ותוקף שזהו בוסר דבר חזק, עיין סוגיות במחשבה ערך בוסר). וז"ש (ירמיה, לא, כח) אבות אכלו בוסר, שירדו לעשיה. והנה בעשיה הוא נצח הוד יסוד דנוק' כמ"ש בערך עשיה, וע"כ בוסר גימט' זה נצח והוד ויסוד עם הכולל. ובנצח הוד הם ב' חסדים המגולים. ונודע (פצ"ח, שער העמידה, פרק יז) דרחל הוא בהוד רגל שמאל דזעיר, ע"כ בוסר ר"ת למפרע, רגל שמאל והוא ברחל, כי רגל שמאל דזעיר הוא ברחל, בסוד איהי בהוד, ושם אחיזת נוק' מסאבא עשיה. וע"כ בוסר גימט' דא נוקבא מסאבא. וניצול ממנה בקדושת סגניה רחמיאל גימט' לילית, כמ"ש בערך לילית אות ט'. וע"כ בוסר ר"ת וניצול בקדושת סגנה רחמיאל, ע"י קדושתם ניצול מנוק' מסאבא שרמזוה בבוסר שגימט' דא נוק' מסאבא, עכ"ל.

ושורש אבות אכלו בוסר, אבות דייקא, קאי בפרט על אברהם אבינו, כמ"ש במגלה עמוקות (תוריע, ד"ה במדרש רבה) וז"ל, אברהם אבינו שבא הנגע עבור אביו (תרח) כי אבות אכלו בוסר ששכבו בנדה (וכנודע שתרח בא על אשתו נדה, ומכח ביאה זו נולד אברהם אבינו) ושיני בנים תקהינה,

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בסר-בזה-בשר-גוהרק-אהיני

מילון ערכים ארמית

בסר - בזה - בשר - גוהרקי - אהיני

עומדת לאכילה. ובעומק זהו כל בשורה, שקודם הבשורה הדבר כבוסר שלא ניתן לאוכלו, והוא מצב כבוסר הקשה, והבשורה מבשרת שמצב הכוסר עומד להסתיים. וזהו בשורה טובה, וח"ו בשורה רעה זהו בשורה שיעשה כוסר או ישאר המצב כבוסר.

ובוסר הוא דבר קשה שלא הבשיל כל צרכו, וקרוב לשורש בסר, בסס, ומהותו דבר רך שמתבוסס בו, היפך בסיס, דבר יציב וחזק שעליו סומכים דברים אחרים, כגון בסיס לדבר האסור או המותר, וכמ"ש (שהש"ר, ז, א) ומי בסס העולם, אנכי וגו', בזכות אנכי ה' אלקיך, תכנתי עמודיה סלה.

וכתב בפרי מגדים (משכבות זהב, או"ח, סימן א, אות ב) וז"ל, בשר ר"ת בושא - סרוחה - רמה, והיינו בסר, עכ"ל.

וכתבו תוס' (נזיר, לד, ע"ב) וז"ל, גוהרקי - בוסר, עכ"ל. לשון חוזק, ועיין רש"י (פסחים, כה, ע"ב, ד"ה גוהרקי דערלה). אולם פעמים גוהרקי עניינו כמ"ש (תענית, כ, ע"ב) דכל יומא דעיבא הוה מפקין ליה בגוהרקא דדבהא, ופרש"י שם וז"ל, בגוהרקא - תיבה תלויה בעגלה, ושרות יושבות בהם, עכ"ל. ונראה שיש בה חוזק כמו בוסר. ועיין תוס' (ב"ק, טז, ע"ב, ד"ה ר' אלעזר) שכתב, ארי בגוהרקי שלו, ושם בוודאי זהו גוהרקי חזקה.

וכתב בערוך, ערך אהיני, וז"ל, וכל בוסר בלשון תלמוד, אהיני, עכ"ל.

בארמית בשר - בסר. כגון (ויקרא, ז, יט) והבשר כל טהור יאכל בשר - ותרגם אונקלוס, ובסר קודשא כל דידיכי לקודשא בסר קודשא.

כתב במושב זקנים (ויקרא, ז, יט) וז"ל, ובשר זבח שלמים - כלומר עוונות של אותו האיש הזובח ומתודה על עונו, ומפרש ובשר כמו ובסר, כי דבר ה' בזה, תרגום בסר, עכ"ל. עיין ערוך, ערך בסר.

וכן בשר לשון בסר, בשורה, כמ"ש בערוך ערך בסר, וז"ל, בסר - תרגום ובשרת ביום אחר (שמואל, ב, יח, כ). ותבסם ביום אחרון, עכ"ל. ולפ"ז בסר - בשר, חד הוא. וכן כתב בערוך (שם) וז"ל, (כתובות, טז) כוס של בסורת (ולפנינו כוס של בשורה), ופירש מאי כוס של בסורת, כוס יין של תרומה מעבירין לפניה, כלומר זו ראשית בתרומה שהיא ראשית, עכ"ל. ופירש"י (כתובות, שם) וז"ל, כוס של בשורה - המבשר עליה סימני בתולות, עכ"ל. אולם במהר"ם שיף (שם) פירש וז"ל, ולכך מעבירין לפניה כוס של בשורה, שעתה נתבשר הדבר שראויה לאכול בתרומה, שהרי בתולה שלימה היתה, עכ"ל. עיי"ש היטב. וביפה עינים שם ציין לירושלמי סוף הלכה א', אבא שאול אומר, חבית של בשורה.

ועוד נראה שנקרא בשורה מלשון בוסר, והיינו כבוסר זה שלא נאכל, כן הייתה זו שלא נבעלה, שפעולת הבעילה נקרא תאכילה, כמ"ש (משלי, ל, ב) אכלה ומחתה פיה. והבשורה מבשרת שעתה יצאה מכלל בוסר ומעתה